

ผลของระดับการฟังพาดำเนินของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว
และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ
ต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

นางสาวจุฑามาศ คงอภิรักษ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1462-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF DEPENDENCY LEVEL, NUMBER OF BYSTANDERS,
AND SERIOUSNESS OF NEED SITUATION ON NINE-YEAR-OLD CHILDREN'S
INTENTION TO PERFORM ALTRUISTIC BEHAVIOR

Miss Juthamas Kong-apirak

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts in Developmental Psychology

Program of Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1462-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของระดับการฟังพาด จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

โดย

นางสาวจุฑามาศ คงอภิรักษ์

สาขาวิชา

จิตวิทยาพัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ)

จุฑามาศ คงอิริภักษ์ : ผลของระดับการพึ่งพา จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี (Effects of Dependency Level, Number of Bystanders, and Seriousness of Need Situation on Nine-Year-Old Children's Intention to Perform Altruistic Behavior) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 95 หน้า. ISBN 974-17-1462-9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี – 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 คน โดยให้เด็กประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย
5. ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก

คณะ.....จิตวิทยา.....
 สาขาวิชา.....จิตวิทยาพัฒนาการ.....
 ปีการศึกษา.....2545.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4278102638 : MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEY WORD : INTENTION TO PERFORM ALTRUISTIC BEHAVIOR / DEPENDENCY LEVEL / NUMBER OF BYSTANDERS / SERIOUSNESS OF NEED SITUATION / NINE-YEAR-OLD CHILDREN

JUTHAMAS KONG-APIRAK : EFFECTS OF DEPENDENCY LEVEL, NUMBER OF BYSTANDERS, AND SERIOUSNESS OF NEED SITUATION ON NINE-YEAR-OLD CHILDREN'S INTENTION TO PERFORM ALTRUISTIC BEHAVIOR. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PUNTIP SIRIVUNNABOOD, Ph. D, 95 pp. ISBN 974-17-1462-9.

The purpose of this research was to study the effects of dependency level and seriousness of need situation, and number of bystanders and seriousness of need situation on nine-year-old children's intention to perform altruistic behavior . The subjects consisted of 60 elementary school children aged 9 years to 9 years 11 months. The children were asked to evaluate their own intention to perform altruistic behavior. Two-way ANOVA with repeated measures was used for statistical analysis. The results are as follows :

1. Children showed higher intention to perform altruistic behavior when the person in need had a high level of dependency in both serious and non-serious need situations than when the person in need had a low level of dependency and non-serious need situation, and low level of dependency and serious need situation; respectively, at a significant level of .05.

2. Children showed higher intention to perform altruistic behavior when there were either many or few bystanders and the need situation was non-serious than when there were many bystanders and the need situation was serious at a significant level of .05.

3. Children showed higher intention to perform altruistic behavior when there were many bystanders and the need situation was non-serious than when there were few bystanders and the need situation was serious at a significant level of .05.

4. When there were few bystanders, there was no significant difference between children's intention to perform altruistic behavior in the serious and non-serious need situation.

5. When the need situation was serious, there was no significant difference between children's intention to perform altruistic behavior when there were many bystanders and few bystanders.

Faculty.....PSYCHOLOGY..... Student's signature.....

Field of study....DEVELOPMENT PSYCHOLOGY... Advisor's signature.....

Academic year...2002...

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี จากความช่วยเหลือและความกรุณาเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ให้แนวคิด และให้กำลังใจ ตลอดจนสละเวลาเพื่อตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ และรองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และให้ข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะจิตวิทยาทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้ความเมตตา และให้ความช่วยเหลือแก่ศิษย์เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ณรงค์ฤทธิ์ อัครเรืองพิภพ และคุณปรีดี ตันติประภาส ที่กรุณาให้ความรู้ และคำแนะนำเกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์ผลทางสถิติในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ คณาจารย์ และนักเรียนทุกคน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีชาญาณ ที่ให้ความกรุณา และให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณลักขณา แก้วตระกูล ที่สละเวลาช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือ และกำลังใจจากเพื่อนๆ ทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณอภิรดี ลิมศิลา และครอบครัว คุณปรีดาภรณ์ ทิวากรกฎ คุณปณตพร พงษ์อนันตโยธิน คุณตฤฎิลา จำปาวัลย์ คุณณฏกร ยิ้มแย้ม คุณบารมี ชัยศร และคุณมัลลิกา ตันติประภาส

ทำที่สุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่คอยให้ความรัก ความห่วงใย ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ตลอดจนเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งต่อการสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ของผู้วิจัย

จุฬามาศ คงอภิรักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	26
สมมติฐานของการวิจัย.....	26
คำจำกัดความของการวิจัย.....	26
ขอบเขตของการวิจัย.....	27
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	28

2. วิธีดำเนินการวิจัยและวิธีรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง.....	29
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
คุณภาพของเครื่องมือ.....	33
วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
เกณฑ์การให้คะแนน.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
การนำเสนอข้อมูล.....	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ผลการวิจัย.....	39
4. การอภิปรายผลการวิจัย.....	48
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	54
รายการอ้างอิง.....	59
ภาคผนวก.....	64
ภาคผนวก ก.	65
ภาคผนวก ข.	66
ภาคผนวก ค.	90
ภาคผนวก ง.	93
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	95

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1. แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ.....40
2. แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ.....41
3. แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี.....43
4. แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ.....44
5. แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปีในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ.....45
6. แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี.....47
7. แสดงการสุ่มลำดับของเรื่องที่น่าเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน.....90

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

1. ภาพแสดงกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ.....11
2. ภาพแสดงรูปแบบการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน.....13
3. กราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ร่วมของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรง
ของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีต่อคะแนนความตั้งใจ
แสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ.....42
4. กราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ร่วมของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว
และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ
ที่มีต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ.....46

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมเอื้อเฟื้อเป็นพฤติกรรมที่ถือได้ว่ามีความจำเป็นและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของสมาชิกจำนวนมากที่มีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้นประกอบไปด้วยพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรม เช่น การบริจาค การเสียสละ การแบ่งปันสิ่งของ และการช่วยเหลือ เป็นต้น (Blum, 1980; Jersild, 1960; Hurlock, 1972; Tilker, 1975 อ้างถึงใน จรรยา นาคะรัต, 2527) ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและให้คุณค่าว่า จะสามารถช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคม รวมทั้งความวุ่นวายต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคลดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นได้ เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลลดความเห็นแก่ตัวลง แล้วหันมาเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นและส่วนรวมมากขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อจึงเป็นการกระทำที่สังคมทั่วไปสนับสนุนให้สมาชิกในสังคมแสดงออกมา (prosocial behavior) เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางกายภาพ จิตใจ และสังคม หรือส่งเสริมความสุขทั้งทางกายและใจ อันจะทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย และเจริญก้าวหน้าอย่างทั่วถึง (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2527)

นักจิตวิทยามองเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาพฤติกรรมเอื้อเฟื้อกันมาเป็นระยะเวลา นานแล้ว โดยนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ได้ให้คำจำกัดความในลักษณะที่ตรงกันว่า พฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (altruistic behavior) หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำตั้งใจจะให้ประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งการกระทำนั้นเกิดจากความสมัครใจของผู้กระทำ และปราศจากการคาดหวังผลตอบแทนที่เป็น รูปธรรม (Bar-Tal, 1976; Berkowitz, 1972; Krebs, 1970 cited in Derlega & Grzelak, 1982 อ้างถึงใน สุจิตรา แก้วเขียว, 2534) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า พฤติกรรมเอื้อเฟื้อจะพัฒนา เพิ่มขึ้นตามอายุ ในช่วงระหว่าง 10 ปีแรกของชีวิต (Green & Schneider, 1974; Handlon & Gross, 1959; Ugurel- Semin, 1952 cited in Bar-Tal, 1976) ซึ่งนักจิตวิทยาที่ใช้แนวคิดของ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (social cognitive theory) เป็นพื้นฐานในการศึกษา โดยมี Bandura เป็นผู้นำอธิบายว่า พฤติกรรมเอื้อเฟื้อเป็นผลมาจากการที่เด็กได้สังเกตพฤติกรรมของ ผู้ใหญ่และเด็กที่โตกว่า รวมทั้งการได้รับการสอนโดยตรงและการเสริมแรงด้วย ซึ่งกระบวนการ เหล่านี้จะช่วยเพิ่มความรู้ให้กับเด็กว่าจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไร และความรู้สึกลงของตนเอง จะเป็นอย่างไรเมื่อได้แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้นออกมา อย่างไรก็ตามการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

ที่เพิ่มขึ้นตามอายุนี้ ยังมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรม (moral development) ของเด็กด้วย ดังนั้นจึงทำให้พัฒนาการทางพุทธิปัญญา (cognitive development) ของเด็ก ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจรรยาวิพากษ์ (moral judgment) นั้นมีผลต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อด้วย (Bar-Tal, 1976)

สำหรับแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (cognitive development theory) ที่นักจิตวิทยานำมาใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ซึ่งมี Piaget เป็นผู้นำนั้นเชื่อว่า พฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสังคมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา โดยอธิบายว่า ก่อนที่เด็กจะเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่นและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ จะต้องมีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาที่จะมองเห็นปัญหาในแง่มุมมองของผู้อื่นเสียก่อน (ประภาพร แซ่เตียว, 2541) และจากการศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget พบว่า เด็กอายุ 7-11 ปี ซึ่งมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นการคิดด้วยรูปธรรม (concrete operational stage) จะมีการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (non-egocentric) ทำให้เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาท ซึ่งเป็นความสามารถแยกความแตกต่างได้ว่า ผู้อื่นมีความคิด มีการมองในแง่มุมมองต่างๆ มีความต้องการแตกต่างไปจากตน และสามารถอนุมาน (infering) ได้ว่าผู้อื่นมีความคิดอย่างไร (Brainerd, 1978; Elkind, 1970; Shantz, 1983 อ้างถึงในสุจิตรา แก้วเขียว, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการของการรับรู้ความรู้สึก (empathy) ของ Hoffman (1981 อ้างถึงใน เพ็ญพิไล ฤทธาณานนท์, 2536) ที่พบว่า ในช่วงวัยเด็กตอนปลาย (late childhood) ซึ่งมีพัฒนาการของการรับรู้ความรู้สึกอยู่ในขั้นที่เกิดการรับรู้ความรู้สึกในเงื่อนไขของชีวิตของบุคคล (empathy for another's life condition) จะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นว่ามีความแตกต่างกัน เพราะทุกคนได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เด็กเริ่มรู้ว่าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกต่างๆ เช่น ความสนุกสนาน ความเศร้า ความไม่ภูมิใจในตนเอง ไม่ได้มาจากสภาวะการณที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นเพราะสิ่งที่บุคคลได้พบหรือผ่านมาในอดีตด้วย

การที่พฤติกรรมเอื้อเฟื้อพัฒนามาจากพัฒนาการทางสติปัญญา กระบวนการสังคมประกิต (socialization) และสภาพแวดล้อมที่ต่างกันของแต่ละบุคคล ส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (the altruistic decision-making process) ของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้สามารถแยกศึกษาได้ 2 ลักษณะ คือ ในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่วุ่นวายหรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ทั้ง 2 ลักษณะนี้จะไปกระตุ้นสภาวะทางจิตใจและการแสดงพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน (Bar-Tal, 1976) โดยในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก บุคคลจะถูกกระตุ้นจากการรู้สึกว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น แล้วแสดงออกผ่านทางร่างกาย (physiological arousal) เช่น มือหรือขาสั่น และหัวใจเต้นแรง เป็นต้น ก่อนที่จะตีตรา (labeling) เหตุการณ์นั้นว่า

มีความรุนแรงเพียงใดและต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนหรือไม่ จากนั้นจึงพิจารณาถึงเหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์นั้น รวมถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการให้ความช่วยเหลือหรือไม่ ให้ความช่วยเหลือด้วย แล้วจึงค่อยตัดสินใจว่าตนเองจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อไป นอกจากนี้ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากยังต้องใช้การตัดสินใจที่รวดเร็วกว่าสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยอีกด้วย (Bar-Tal, 1976; Paliavin & Paliavin, 1972)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ทั้ง 2 ลักษณะต่างก็ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรต่างๆ เหมือนกัน โดยตัวแปรที่อาจจัดได้ว่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด ก็คือ สถานการณ์ (situational variables) ดังที่ Kail & Wick-Nelson (1993) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีความเมตตาากรุณาอาจกลายเป็นเด็กที่ใจร้าย ส่วนเด็กที่มีความตระหนี่ถี่เหนียวก็อาจกลายเป็นเด็กที่ใจดีได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เด็กได้พบเจอนั่นเอง และแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วสถานการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ คือ ไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันทุกครั้งก็ตาม แต่จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา นักวิจัยก็สามารถแยกลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อได้หลายลักษณะ ซึ่งลักษณะของสถานการณ์ที่มีความชัดเจน และสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้งในสังคมเมืองปัจจุบันที่เป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและวัตถุเป็นสำคัญ มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแบบต่างคนต่างอยู่ ทำให้เกิดการแข่งขัน เกรียดเขาเปรียบ และข้อจลซึ่งกันและกัน เพื่อผลประโยชน์และความอยู่รอดเฉพาะตน โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของบุคคลอื่น (สุกานดา นิมทองคำ, 2535) ก็คือ จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว (number of bystanders) และระดับการพึ่งพา (level of dependency)

เนื่องจากคนเราต้องอยู่ร่วมกันในสังคม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องได้รับอิทธิพลทั้งในด้านความคิด และการกระทำจากผู้อื่น ซึ่งก็รวมทั้งการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อด้วย โดยการศึกษาของ Latane' & Nida (1981) พบว่า เมื่อมีบุคคลอื่นร่วมรู้เห็นในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วย บุคคลจะให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าเมื่ออยู่ตามลำพัง อันเป็นผลมาจากการกระจายความรับผิดชอบ (diffusion of responsibility) กล่าวคือ การปรากฏตัวของบุคคลอื่นในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับความผลได้ผลเสีย และความรับผิดชอบต่อสถานการณ์นั้น โดยการปรากฏตัวของบุคคลอื่นนี้จะช่วยลดความสูญเสียของบุคคลที่เกิดจากการไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะบุคคลจะกระจายความรับผิดชอบต่อสถานการณ์นั้น และการถูกตำหนิตีเดียจากการไม่ให้ความช่วยเหลือไปใน หมู่ของผู้ที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง อันจะทำให้บุคคลรู้สึกว่าได้เป็นเพียงผู้เดียวที่เพิกเฉยต่อการให้ความช่วยเหลือนั้น (Latane' & Darley, 1970) นอกจากนี้ยังพบว่า ในสถานการณ์ที่มีความกำกวม

บุคคลจะให้ความช่วยเหลือหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว โดยบุคคลจะสังเกตปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่อเหตุการณ์นั้น และมักจะประพฤติปฏิบัติตัวตามบุคคลเหล่านั้นด้วย

เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ นอกจากบุคคลจะพิจารณาถึงการปรากฏตัวของบุคคลอื่นแล้ว ยังมีการพิจารณาถึงลักษณะของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้วยว่ามีระดับการพึ่งพามากน้อยเพียงใดโดยการต้องพึ่งพาผู้อื่นนี้อาจเป็นลักษณะถาวรของบุคคล เช่น เด็กปัญญาอ่อน คนตาบอด หรือคนพิการ นอกจากนี้อาจเกิดจากเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ เช่น คนเป็นลมล้มลงขณะยืนกลางฝูงชน (ธีระพร อุวรรณโณ, 2537) ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า บุคคลที่มีลักษณะถาวรทางร่างกายที่จัดเป็นผู้ที่มีระดับการพึ่งพาสองนั้น มักจะได้รับความช่วยเหลือมากกว่าผู้ที่มีระดับการพึ่งพาดำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลมีความรู้สึกว่าการไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีระดับการพึ่งพาสองนั้น น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าผู้ที่มีระดับการพึ่งพาดำ และยังเป็นการละเมิดต่อบรรทัดฐานความเชื่อที่กำหนดไว้ภายในใจของตนเองอีกด้วย (Berkowitz & Daniels, 1963, 1964; Goranson & Berkowitz, 1966; Bickman & Kamzan, 1973 cited in Bar-Tal, 1976) อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาที่พบว่า หากต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือ หรือคาดว่าตนเองอาจจะเกิดความสูญเสียจากการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีระดับการพึ่งพาสองนั้น บุคคลก็อาจตัดสินใจไม่ให้ความช่วยเหลือได้ (Pomazal & Clore, 1973)

จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตัวแปรทางด้านสถานการณ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ซึ่งนักจิตวิทยาในต่างประเทศได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว แต่ส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาในวัยผู้ใหญ่ด้วยวิธีการศึกษาแบบภาคสนามและเชิงทดลอง โดยเป็นการศึกษาแยกกันระหว่างสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน และสถานการณ์ทั่วไปหรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อย สำหรับในประเทศไทยนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าตัวแปรทางด้านสถานการณ์อันได้แก่ ระดับการพึ่งพา และจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว จะส่งผลอย่างไรต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลายที่ถือว่ามีความสามารถในการมองเห็นปัญหาในแง่มุมมองของผู้อื่นแล้ว โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อจากการให้เด็กประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยจะศึกษาผลของตัวแปรดังกล่าวเปรียบเทียบกับระหว่างสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยด้วย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมเอื้อเพื่อในลักษณะที่ตรงกันว่า พฤติกรรมเอื้อเพื่อ (altruistic behavior) หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำตั้งใจจะให้ประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งการกระทำนั้นเกิดจากความสมัครใจของผู้กระทำ และปราศจากการคาดหวังผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม (Bar-Tal, 1976; Berkowitz, 1972; Krebs, 1970 cited in Derlega & Grzelak, 1982 อ้างถึงใน สุจิตรา แก้วเขียว, 2534) พฤติกรรมเอื้อเพื่อนี้ประกอบไปด้วยพฤติกรรมย่อยหลายพฤติกรรม เช่น การบริจาค การเสียสละ การแบ่งปันสิ่งของ และการช่วยเหลือ เป็นต้น (Blum, 1980; Jersild, 1960; Hurlock, 1972; Tilker, 1975 อ้างถึงใน จรรยา นาคะรัต, 2527) ซึ่งจะเห็นได้ว่า รูปแบบของการกระทำดังกล่าว ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมทางบวกที่สังคมยอมรับและให้คุณค่า โดยการกระทำเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความเห็นแก่ตัวลดลง

พฤติกรรมเอื้อเพื่อจัดว่าเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีพัฒนาการเป็นไปตามรูปแบบพัฒนาการทางจริยธรรมโดยทั่วไป (พิมพิไล ทองไพบูลย์, 2528) ดังนั้นในการศึกษาถึงพัฒนาการของพฤติกรรมเอื้อเพื่อจึงเป็นไปได้ 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกศึกษาตามทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา ซึ่งมี Piaget เป็นผู้นำ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพฤติกรรมเอื้อเพื่อขึ้นกับพัฒนาการทางสติปัญญาโดยถือว่าก่อนที่เด็กจะเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่น และสามารถให้ความช่วยเหลือได้นั้น เด็กจะต้องมีความสามารถทางเขาวนปัญญาที่จะมองเห็นปัญหาในแง่มุมมองของผู้อื่นเสียก่อน ส่วนแนวทางที่สองศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ซึ่งมี Bandura เป็นผู้นำ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพฤติกรรมเอื้อเพื่อเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประกิต (socialization) โดยอาศัยกระบวนการสังเกตตัวแบบ และกระบวนการเสริมแรง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลจะซึมซาบ (internalization) สิ่งเหล่านี้ จนสามารถบอกได้ว่า การกระทำใดถูกหรือผิด ดีหรือชั่วอย่างไร และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget

Jean Piaget (1965 อ้างถึงใน พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530) เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่บุกเบิกแนวความคิดทางพัฒนาการจริยธรรมจากการรู้การเข้าใจสังคม (sociocognitive moral development) โดย Piaget (1967 อ้างถึงใน อังสนา ภัทรายุตวรรตน์, 2532) กล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ของสังคม ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น และ Piaget ยังศึกษาพบว่าจริยธรรมแฝงอยู่ในการเล่นของเด็ก โดยเด็กจะเริ่มเล่นตั้งแต่เล่นไม่รู้จักรุกฎเกณฑ์ มุ่งเอาชนะเพียง

อย่างเดียว แล้วเกิดความร่วมมือในระหว่างผู้เล่นด้วยตัวเอง จนกระทั่งสามารถทำตามกฎเกณฑ์ ด้วยความรู้สึกรู้ผิดชอบเอง Piaget แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ระยะเวลาที่กฎเกณฑ์จากผู้อื่น (heteronomous) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ปี ระยะเวลาที่พ่อแม่และผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก เด็กจะยึดถือเป็นกฎเกณฑ์ตายตัว (fixed rules) ผิดเป็นผิด ทำผิดต้องได้รับโทษ โดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจหรือเหตุแห่งการกระทำนั้น ตัดสินความถูกผิดโดยขึ้นกับขนาดของผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ในระยะนี้เด็กจะมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) และขาดความสามารถในการร่วมรู้สึก (empathy) กับผู้อื่น ดังนั้นเด็กจึงแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อภายใต้กฎเกณฑ์ และอำนาจของผู้ใหญ่เท่านั้น (Bar-Tal, 1976)

ชั้นที่ 2 ระยะเวลาที่กฎเกณฑ์ของตนเอง (autonomous) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่เด็กจะมีความคิดเป็นของตนเอง เด็กจะใช้เหตุผลที่คำนึงถึงความยุติธรรม โดยการตัดสินความถูกผิดของการกระทำ จะขึ้นอยู่กับความตั้งใจหรือเจตนาของผู้กระทำมากกว่าที่จะพิจารณาที่ผลของการกระทำ เด็กจะมองกฎระเบียบของสังคมว่าสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในระยะนี้ ลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ของเด็กจะลดลง ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจถึงความต้องการของผู้อื่นและร่วมรู้สึก (empathy) กับผู้อื่นได้มากขึ้น ดังนั้นเด็กจึงแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อด้วยตนเองได้มากขึ้น (Bar-Tal, 1976)

ชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนี้มีความสอดคล้องกับชั้นพัฒนาการทางสติปัญญาที่ Piaget ได้กล่าวถึงการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในลักษณะที่ต่างกันในแต่ละชั้นด้วย (Brainerd, 1978; Shantz, 1983; Elkind, 1970 อ้างถึงใน สุจิตรา แก้วเขียว) กล่าวคือ

1. ชั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor stage) ที่เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ปี เด็กจะมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูง

2. ชั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (preoperational stage) ในช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กจะมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ ไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างการรับรู้ ความคิด ความต้องการ และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ เด็กจะคิดว่าผู้อื่นมีการรับรู้ ความคิด ความต้องการ และความรู้สึกเช่นเดียวกับตน ซึ่งเป็นลักษณะที่เด็กไม่สามารถรับเอาทัศนะของผู้อื่นได้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็ก

3. ชั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (concrete operational stage) ในช่วงอายุประมาณ 7-11 ปี จะมีการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (non-egocentric) ทำให้เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาท ซึ่งเป็นความสามารถแยกความแตกต่างได้ว่า ผู้อื่นอาจมีความคิด มีการมองในแง่มุมต่างๆ มีความต้องการแตกต่างไปจากตนเอง และสามารถอนุมาน (infering) ได้ว่า ผู้อื่นมีความคิดอย่างไร

4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (formal operation) ในช่วงอายุประมาณ 11-15 ปี โดยการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กวัยรุ่นคือ การมีความเชื่อว่ามีผู้อื่นเอาใจใส่สังเกตในการปรากฏกาย และการแสดงพฤติกรรมของเขา ก่อให้เกิดความคาดหวังปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่อเขาว่า จะได้รับการชื่นชมหรือวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กวัยรุ่น ทำให้เด็กไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างความคิดของตนและความคิดของผู้อื่นได้อย่างชัดเจน

โดยงานวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีนี้เป็นงานวิจัยของ Piaget & Inhelder (1956 cited in Gruber & Voneche, 1977 อ้างถึงใน ประภาพร แซ่เตียว, 2541) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการสวมบทบาทด้านการรับรู้ (the coordination of perspectives) โดยใช้เครื่องมือเป็นหุ่นจำลองภูเขา 3 ลูก ที่มีลักษณะ ขนาด และวางอยู่ในตำแหน่งที่ต่างกัน จากนั้นให้เด็กผู้รับการทดลองเลือกภาพถ่ายเพื่อตอบคำถามที่จะถามเด็กว่า ถ้าบุคคลที่นั่งอยู่ ณ ตำแหน่งที่ต่างจากตัวเด็กแล้ว จะมองเห็นอย่างไร ปรากฏว่า เด็กอายุ 4-6 ปี ยังไม่สามารถเลือกภาพถ่ายการมองเห็นภูเขาตามตำแหน่งต่างๆ จากการรับรู้ของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง เด็กมักให้คำตอบโดยยึดตนเองเห็นศูนย์กลางคือ มักใช้การมองเห็นของตนเองเป็นการมองเห็นของผู้อื่นด้วย เด็กอายุ 7-9 ปี สามารถบอกได้ว่า ผู้อื่นมองเห็นภาพต่างกันเมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่งมุมมอง แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าภาพที่ผู้อื่นเห็นนั้นมีลักษณะเช่นใด เมื่อเด็กอายุประมาณ 9-10 ปี จึงจะสามารถตอบได้ว่าผู้อื่นมองเห็นตำแหน่งของวัตถุเป็นอย่างไรเมื่ออยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างจากเด็ก งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อเด็กอายุ 7-9 ปี จึงจะรู้ว่าผู้อื่นมองเห็นแตกต่างจากตน แต่การที่เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ได้ว่า ผู้อื่นมองเห็นแตกต่างจากตนอย่างไร ต้องมีอายุประมาณ 9-10 ปี และการที่เด็กเล็กที่อยู่ในขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ ยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง จึงยังไม่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการรับรู้

จะเห็นได้ว่าการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึง การที่เด็กยึดติดอยู่กับการมองโลกในแง่มุมมองของตนเองเพียงแง่เดียว เด็กไม่สามารถแยกความคิดหรือทัศนคติของผู้อื่นออกจากของตนได้นั้น เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นของเด็กเล็ก แต่เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 7-11 ปี ซึ่งมีพัฒนาการทางปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นได้มากขึ้น โดยเด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ได้ว่า ผู้อื่นมองเห็นแตกต่างจากตนอย่างไร เมื่อมีอายุประมาณ 9-10 ปี ซึ่งความสามารถดังกล่าวนี้จะทำให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นได้มากขึ้นด้วย

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

Albert Bandura เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) โดยใช้แนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างแนวคิดพฤติกรรมนิยม และแนวคิดวิทยาศาสตร์ทางปัญญา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ซึ่งมีความเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม เช่นเดียวกับพฤติกรรมด้านอื่นๆ ของบุคคล นอกเหนือจากพฤติกรรมสะท้อน (Bandura, 1977 อ้างถึงใน อังสนา ภัทรายุตวรรตน์, 2532) การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการสังเกตตัวแบบ และกระบวนการเสริมแรง (Bar-Tal, 1976) บุคคลจะเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบว่า พฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลกระทบทางบวกหรือผลกระทบทางลบ ภายหลังจากการเรียนรู้นั้น บุคคลจะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบทางบวก และลดหรือไม่กระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบทางลบ โดยการเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบนี้จะเริ่มตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต จากผลของการอบรมเลี้ยงดูและการเข้าร่วมในสังคม ทำให้บุคคลเรียนรู้และซึมซับเงื่อนไขต่างๆ จนสามารถบอกได้ว่ากรกระทำใดถูก ผิด ดี ชั่ว อย่างไร และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ซึ่งการเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบในรูปของความผิดชอบชั่วดีนี้ ถือเป็นการเรียนรู้จริยธรรม

วิธีปลูกฝังจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม กระทำได้โดยการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ตัวอย่างและคำอธิบายชี้แนะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์ การตัดสินใจถูกผิดของการกระทำ เกิดความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกระทบ และเกิดความเชื่อในผลดีที่เกิดจากการบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรม จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่าง และคำอธิบายชี้แนะ และถ้าหากว่าคำอธิบายชี้แนะมีลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นกฎเกณฑ์หรือความสัมพันธ์ต่างๆ จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน และจากตัวอย่างที่ประสบพบเห็นหรือได้รับการบอกเล่า การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นในลักษณะที่ตรงเป้า และมีประสิทธิผลมากขึ้น (อังสนา ภัทรายุตวรรตน์, 2532)

ต่อมาในปี 1986 Bandura ได้ขยายแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมให้กว้างขึ้น และเปลี่ยนชื่อทฤษฎีของเขาใหม่เป็น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) สำหรับแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura (1989 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล (ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่นๆ) ร่วมด้วย และการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้น จะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกัน (reciprocal determinism) กับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ Bandura ยังได้ขยายแนวคิดของการเสริมแรงว่า

การเสริมแรงมิได้ทำหน้าที่เพียงแต่เป็นตัวเสริมแรงที่เพิ่มความถี่ของพฤติกรรมเท่านั้น หากแต่ยังทำหน้าที่เป็นข้อมูลให้บุคคลรู้ว่า ควรจะกระทำพฤติกรรมอะไรในสภาพการณ์ใดในอนาคต และยังทำหน้าที่เป็นสิ่งจูงใจต่อพฤติกรรมที่จะกระทำในปัจจุบัน และในระยะต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์ในอดีต ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังว่า การกระทำบางอย่างจะทำให้ได้รับการเสริมแรง แต่การเสริมแรงอาจจะมีประสิทธิภาพในการกำกับพฤติกรรมของบุคคลที่เคยเรียนรู้มาแล้ว แต่ค่อนข้างจะไม่มีประสิทธิภาพในการทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และเป็นการยากที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ในธรรมชาติโดยไม่ได้เห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมมาก่อน ด้วยเหตุนี้ Bandura จึงมีความเชื่อว่า คนเราส่วนใหญ่จะ ต้องผ่านการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมมาจากผู้อื่นแทบทั้งสิ้น

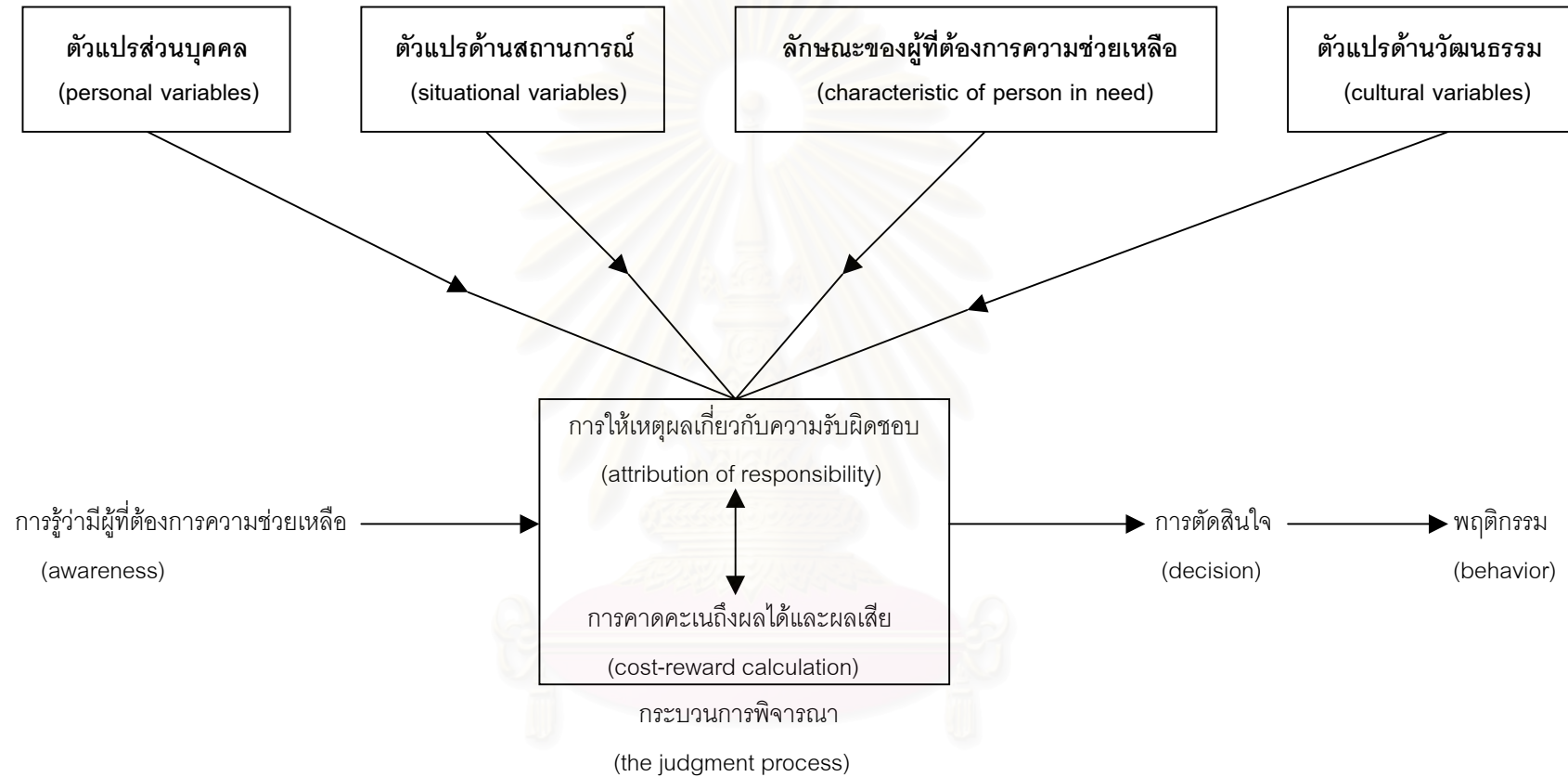
Bandura นั้นมีความเชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลจริงๆ (live model) และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic model) ที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ โดยตัวแบบจะทำหน้าที่ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ สร้างพฤติกรรมใหม่ เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และยับยั้งการเกิดของพฤติกรรม (Fischer & Gochros, 1975; Ross, 1981 อ้างถึงใน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ซึ่งการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนี้ประกอบด้วย

1. กระบวนการตั้งใจ (attentional processes) เป็นกระบวนการที่กำหนดว่า บุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบ
2. กระบวนการเก็บจำ (retention processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างเพื่อให้จำได้ง่ายขึ้น
3. กระบวนการกระทำ (production processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้ขึ้นมาเป็นการกระทำ
4. กระบวนการจูงใจ (motivation processes) ซึ่งเป็นกระบวนการที่อิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือไม่ของบุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้ว โดยกระบวนการจูงใจนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจภายนอก สิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ และสิ่งล่อใจของตนเอง

กระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ(The Altruistic Decision-making Process)

Bar-Tal (1976) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ในสถานการณ์ทั่วไปหรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยไว้ว่า ในแต่ละครั้งที่ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ต้องการพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ บุคคลจะต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจว่า จะช่วยเหลือหรือเพิกเฉยต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้น ซึ่งกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนี้ จะมีปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาส่งผลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้ายของแต่ละบุคคล ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 1 ซึ่งจะเห็นได้ว่า เงื่อนไขแรกที่มีความจำเป็นต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อก็คือ การรู้ว่ามีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ (awareness) โดยบุคคลจะต้องสังเกตเห็นว่ามีบุคคลอื่นต้องการความช่วยเหลือเสียก่อน จึงจะตัดสินใจได้ว่า จะช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร ซึ่งการตัดสินใจนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณา (the judgment process) ถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การให้เหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (attribution of responsibility) กล่าวคือ บุคคลจะพิจารณาว่าทำไมบุคคลอื่นจึงต้องการหรือร้องขอความช่วยเหลือ และการคาดคะเนถึงผลได้และผลเสีย (cost-reward calculation) ที่จะตามมาต่อตนเอง หลังจากที่ได้ให้ความช่วยเหลือหรือไม่ให้ความช่วยเหลือ

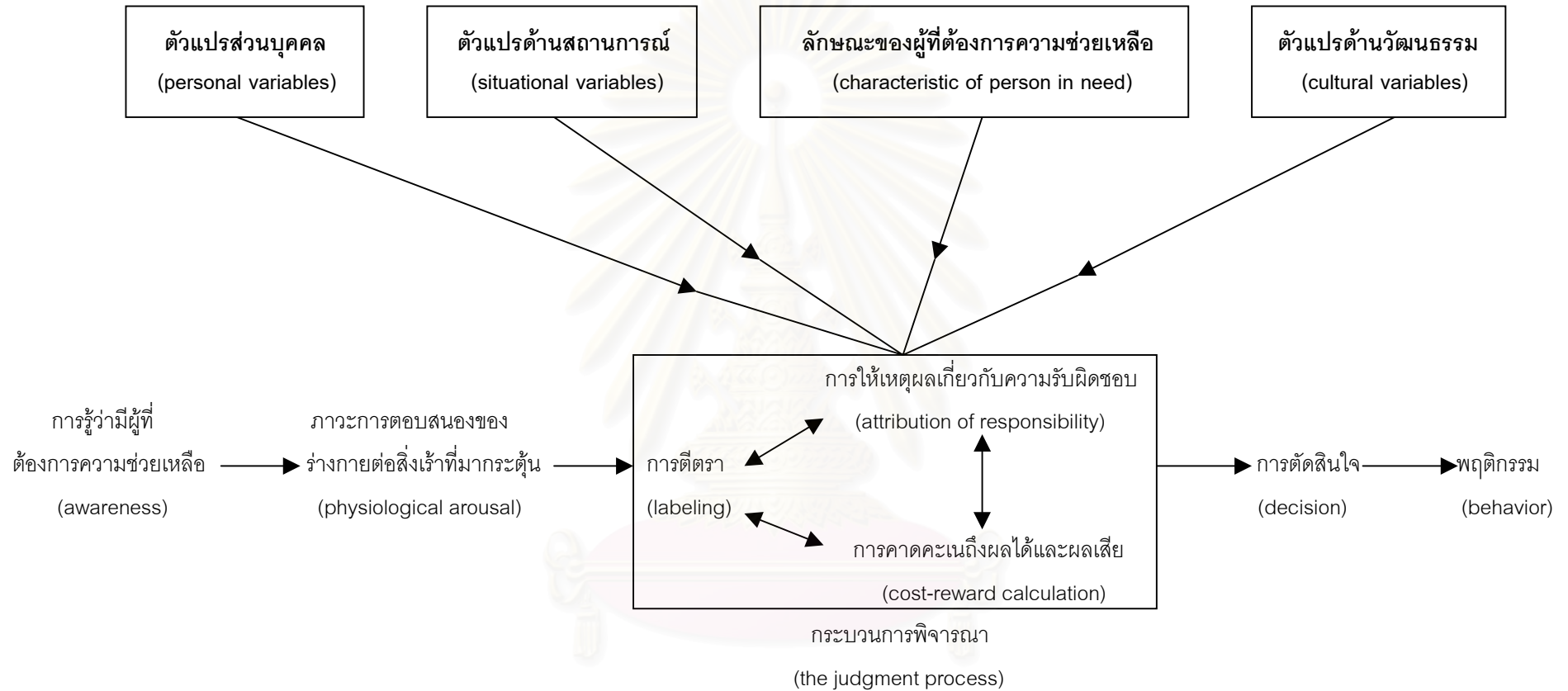

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (The decision-making process of altruistic behavior) (Bar-Tal, 1976)

สำหรับกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมาก หรือสถานการณ์ฉุกเฉินในระยะแรกนั้น เมื่อบุคคลรู้สึกว่ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น (awareness) จะเป็นสาเหตุให้เกิดการภาวะการตอบสนองของร่างกายต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น (physiological arousal) แม้จะยังไม่ทราบอย่างแน่ชัดว่าเกิดอะไรขึ้นก็ตาม เช่น เมื่อสังเกตเห็นว่ามีการชกต่อยกัน บนท้องถนน อาจทำให้ผู้พบเห็นเหตุการณ์เกิดอาการหัวใจเต้นแรงและชาสั่น ทั้งๆที่ยังไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงมากจริง คือ เป็นการทะเลาะวิวาทกัน หรืออาจเป็นเพียงเกมระหว่างเพื่อนเท่านั้น ซึ่งต่อมาในระยะของกระบวนการพิจารณา (the judgment process) บุคคลจึงจะตีตรา (labeling) ว่า เหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงมากและต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนจริงหรือไม่ นอกจากนี้ในระยะนี้ยังมีการพิจารณาถึงเหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (attribution responsibility) และการคาดคะเนถึงผลได้ผลเสียจากการให้ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือด้วย (cost-reward calculation) ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนนี้จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าบุคคลตัดสินใจว่าผู้เคราะห์ร้ายที่ล้มลงกลางถนนเพราะเมาสุรา ไม่ควรค่าต่อการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นเขาจึงไม่ตีตราว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ในทำนองเดียวกัน ถ้าบุคคลอยู่ในสภาวะที่เร่งรีบมาก เขาอาจจะไม่สนใจผู้เคราะห์ร้ายคนดังกล่าว เพราะหากเขาหยุดให้ความช่วยเหลือก็จะทำให้เสียเวลามาก เป็นต้น จากนั้นบุคคลจึงจะตัดสินใจได้ว่าตนเองจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร และแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา ซึ่งกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากหรือสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวข้างต้นได้แสดงไว้ในภาพที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน (The decision-making model of helping in emergency) (Bar-Tal, 1976)

จากรูปแบบของกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น จะสังเกตเห็นว่า ในกระบวนการพิจารณา (judgement process) นั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากตัวแปร 4 ชนิด ได้แก่

1. ตัวแปรส่วนบุคคล (personal variables) ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ และเชื้อชาติ เป็นต้น และลักษณะบุคลิกภาพของตัวผู้ช่วยเหลือเอง

2. ตัวแปรด้านสถานการณ์ (situational variables) ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ เช่น ระดับการพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ และการปรากฏตัวของบุคคลอื่น เป็นต้น รวมทั้งสภาวะทางอารมณ์ของผู้ช่วยเหลือด้วย

3. ลักษณะของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ (characteristic of person in need) เช่น เพศ อายุ และเชื้อชาติ เป็นต้น

4. ตัวแปรด้านวัฒนธรรม (cultural variables) ซึ่งประกอบด้วยบรรทัดฐาน และค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในสังคมของผู้ช่วยเหลือ

ซึ่งผลจากกระบวนการพิจารณาดังกล่าว จะช่วยทำให้บุคคลตัดสินใจในขั้นสุดท้ายได้ว่า จะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อออกมาหรือไม่ และจะแสดงออกมาอย่างไร

หากจะพิจารณาถึงตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการพิจารณาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ตัวแปรที่อาจจัดได้ว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากที่สุดก็คือ ตัวแปรด้านสถานการณ์นั่นเอง ดังที่ Kail and Wick-Nelson (1993) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีความเมตตากรุ่นอาจกลายเป็นเด็กที่ใจร้าย ส่วนเด็กที่มีความตระหนี่ถี่เหนียวก็อาจกลายเป็นเด็กที่ใจดีได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เด็กได้พบเจอนั่นเอง และถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วสถานการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ คือ ไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันทุกประการ ทุกครั้งก็ตาม แต่จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา นักวิจัยก็สามารถแยกลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อได้หลายลักษณะ (Bar-Tal, 1976) ที่สำคัญคือ

1. การสังเกตพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (observation of altruistic behavior) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่ผู้ที่จะช่วยเหลือสังเกตว่า ในเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้น มีบุคคลอื่นให้ความช่วยเหลืออยู่ก่อนหรือไม่

2. การสังเกตความเสียหาย (observation of harm-doing) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่ผู้ที่จะช่วยเหลือสังเกตว่า ในเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้น ความเสียหายของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเกิดขึ้นจากปัจจัยที่เขาสามารถควบคุมได้หรือไม่

3. การเคยช่วยเหลือมาก่อน (prior helping) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่ผู้ที่จะช่วยเหลือสังเกตว่า ตนเองเคยให้ความช่วยเหลือในเหตุการณ์ลักษณะนั้นมาก่อนหรือไม่

4. การปรากฏตัวของบุคคลอื่น (presence of others) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่ผู้ที่จะช่วยเหลือสังเกตว่า มีจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวในเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้น มากน้อยเพียงใด

5. ระดับการพึ่งพา (level of dependency) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่ผู้ที่จะช่วยเหลือสังเกตว่า ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือมีลักษณะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากน้อยเพียงใด

6. อารมณ์ (moods) เป็นลักษณะของสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาวะทางอารมณ์ของผู้ที่จะช่วยเหลือในขณะที่เผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้นว่าเป็นอย่างไร

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเฉพาะการปรากฏตัวของบุคคลอื่น และระดับการพึ่งพาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเป็นลักษณะของสถานการณ์ที่มีความชัดเจน และสามารถพบเจอได้บ่อยครั้งในสังคมเมืองปัจจุบันที่มีผู้คนมากมายอาศัยอยู่ร่วมกัน แต่มีลักษณะของการดำรงชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงรายละเอียดของลักษณะเฉพาะของสถานการณ์เพียง 2 ลักษณะ ดังกล่าวเท่านั้น

ระดับการพึ่งพา (Level of Dependency)

การต้องพึ่งพาผู้อื่น (dependency) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับผู้รับความช่วยเหลือตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมความช่วยเหลือ ซึ่งการต้องพึ่งพาผู้อื่นนี้อาจเป็นลักษณะถาวรของบุคคล เช่น เด็กปัญญาอ่อน คนตาบอด หรือคนพิการ บุคคลเหล่านี้มักจะได้รับช่วยเหลือจากผู้พบเห็นโดยทั่วไป เช่น คนตาบอดจะข้ามถนน ถ้ามีผู้อื่นเห็นขณะที่เขาจะข้าม เขาก็มีแนวโน้มที่จะได้รับความช่วยเหลือในการข้ามถนน โดยเฉพาะจากคนที่ข้ามไปในทิศทางเดียวกัน หรือคนที่เดินโดยต้องใช้ไม้ค้ำ หากทำของตกลงที่พื้นและมีผู้พบเห็น ผู้พบเห็นก็มักจะช่วยเหลือโดยการเก็บของให้ นอกจากนี้การต้องพึ่งพาผู้อื่น อาจเกิดจากเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ เช่น คนเป็นลมล้มลงขณะยืนกลางฝูงชน

ก่อนที่จะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สิ่งสำคัญที่ผู้ช่วยเหลือคำนึงถึงก็คือ

1. ความเหมาะสมของการต้องพึ่งพา (legitimacy of dependency) ซึ่งคนขอทาน เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้ชัดถึงประเด็นนี้ คนขอทานที่มีความพิการทางร่างกาย เช่น แขนขาดหรือขาขาด ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการช่วยเหลือจากผู้พบเห็นมากกว่าคนขอทานที่มีอวัยวะครบถ้วนบริบูรณ์

2. สาเหตุของการต้องพึ่งพาผู้อื่น (cause of dependency) เป็นการพิจารณาว่า สาเหตุเหล่านั้นเกิดจากสิ่งที่ผู้เคราะห์ร้ายได้รับจากภายนอก และอาจได้รับโดยที่ตนเองไม่มีทาง

ป้องกันได้ เช่น ไฟไหม้บ้าน อุบัติเหตุทางรถยนต์ หรือเกิดจากสิ่งที่คุณเคราะห์ร้ายทำขึ้นมาเอง และมีทางป้องกันหลีกเลี่ยงโดยตนเองได้ เช่น การเล่นการพนันเสียทรัพย์สินไปหมด ถ้าคนที่ถูกไฟไหม้บ้านทำให้สูญเสียทรัพย์สินไปหมด กับคนที่หมดตัวเพราะเสียการพนันมาขอความช่วยเหลือ บุคคลก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือคนที่ถูกไฟไหม้บ้านมากกว่าคนที่เสียการพนัน

3. การต้องพึ่งพาผู้อื่นและการสูญเสียของผู้ช่วยเหลือ (dependency and the cost to the helper) ถ้าสถานการณ์ในการช่วยเหลือทำให้ผู้ที่อาจช่วยเหลือต้องสูญเสีย (the cost to the potential helper) เวลา ทรัพย์สิน หรือทั้งเวลาและทรัพย์สินมากขึ้น แนวโน้มที่ผู้ที่อาจช่วยเหลือได้ จะให้การช่วยเหลือจริงๆ ก็จะลดลง ดังนั้นแม้ว่าการต้องพึ่งพาผู้อื่นของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ อาจมีมาก แต่ถ้าผู้ที่ช่วยเหลือได้ต้องมีการสูญเสียมากขึ้น แนวโน้มที่ผู้ที่ช่วยเหลือได้จะให้การช่วยเหลือจริงๆ ก็จะลดลง (ธีระพร อูวรรณโณ, 2537)

การปรากฏตัวของบุคคลอื่น (Presence of Others)

การปรากฏตัวของบุคคลอื่นในเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ที่จะช่วยเหลือได้ว่า จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเหตุการณ์ฉุกเฉิน กล่าวคือ เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น สามัญสำนึกบ่งว่า ถ้ามีคนรู้เห็นอยู่จำนวนมาก โอกาสที่ผู้รู้เห็นคนหนึ่งคนใดจะช่วยเหลือ ผู้เคราะห์ร้ายก็น่าจะมีมากขึ้นตามไปด้วย โดยเหตุผลเช่นนี้เอง คดีของหญิงสาวชื่อ Kitty Genovese ซึ่งถูกฆาตกรรมในนครนิวยอร์ก เมื่อปี ค.ศ. 1964 จึงสร้างความสลดใจให้คนทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะมีพยานที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์และได้ยินเสียงเธอกรีดร้องถึง 38 คน แต่ไม่มีสักคนเดียวที่จะเข้าไปช่วยเหลือ หรือแม้แต่จะโทรศัพท์แจ้งตำรวจ เหตุการณ์นี้ทำให้ Darley & Latene (1968 อ้างถึงใน ธีระพร อูวรรณโณ, 2537) กลับมีความเห็นว่า ผู้รู้เห็นคนเดียวจะให้ความช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายในสถานการณ์ฉุกเฉินมากกว่าเมื่อมีผู้รู้เห็นอื่นๆ อยู่ด้วย ความเห็นนี้เรียกว่า “ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้อง” (the bystander effect) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้องนี้อาจไปยับยั้งการให้ความช่วยเหลือของบุคคลในบางครั้งนั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้ (Sears et al., 1988)

1. การกระจายความรับผิดชอบ (diffusion of responsibility) ถ้ามีบุคคลเพียงคนเดียวที่รู้เห็นถึงความทุกข์ของผู้เคราะห์ร้าย เขาจะมีความรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์นั้น และหากเขาไม่ให้ความช่วยเหลือ เขาก็จะรู้สึกผิด และอาจได้รับคำตำหนิตีเดียวน แต่หากมีบุคคลอื่นร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ด้วย เขาก็จะรู้สึกว่า ความช่วยเหลือก็สามารถมาจากคนอื่นๆ ได้ ดังนั้นความรับผิดชอบต่อความช่วยเหลือและความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการช่วยเหลือ จึงถูกแบ่งกันไปสู่อื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบุคคลรู้ว่า มีผู้อื่นร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ด้วย แต่ไม่

สามารถพูดคุยกัน หรือไม่สามารถมองเห็นพฤติกรรมของผู้อื่นได้ เช่น ในคดีของ Kitty Genovese เขาก็อาจสรุปเอาเองว่า ผู้อื่นได้กระทำการบางอย่างเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายแล้ว เช่น การโทรศัพท์แจ้งตำรวจ

1. ความกำกวมของสถานการณ์ (ambiguity of the situation) ในบางครั้งบุคคลอาจเกิดความไม่แน่ใจว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือไม่ ดังนั้นพฤติกรรมของผู้อื่นที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์จึงมีอิทธิพลต่อการตีความสถานการณ์ และการตัดสินใจตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นของผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือ หากผู้อื่นเพิกเฉยหรือไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือก็จะสรุปว่า ไม่มีอะไรเกิดขึ้นเช่นกัน

3. การประเมินความเข้าใจ (evaluation apprehension) หากบุคคลรู้ว่า มีผู้อื่นเฝ้ามองดูพฤติกรรมของเขาอยู่ เขาก็อาจจะพยายามคิดว่า ผู้อื่นคาดหวังให้เขาแสดงพฤติกรรมอย่างไร และพยายามแสดงพฤติกรรมในลักษณะนั้นออกมา เช่น ในสถานการณ์ที่มีควันไฟลอยเข้ามาในห้อง บุคคลอาจกลัวว่า เขาจะดูโง่เขลาในสายตาของผู้อื่นหากแสดงปฏิกิริยาใดๆ ต่อควันไฟนั้น ในขณะที่ผู้อื่นไม่แสดงปฏิกิริยาใดๆ อย่างไรก็ตามในสถานการณ์บางอย่าง เช่น ในกรณีที่มีผู้ป่วยอาการหนัก บุคคลอาจคิดว่า การให้ความช่วยเหลือในกรณีนี้อาจทำได้ง่ายขึ้น หากมีผู้อื่นร่วมรู้เห็นการกระทำของเขาด้วย (Schwartz & Gottlieb, 1980 cited in Sears et al., 1988)

จากการอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้องไปยังยังพฤติกรรมความช่วยเหลือของบุคคลดังกล่าวข้างต้น Wrightsman (1977 อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ, 2537) จึงได้สรุปว่า ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้องจะลดลง (หรือผู้เคราะห์ร้ายในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีผู้รู้เห็นหลายคนมีโอกาสดังกล่าวจะได้รับความช่วยเหลือมากขึ้น) ถ้า

1. คนบางคนในหมู่ผู้รับรู้เหตุการณ์ให้ความเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินและผู้เคราะห์ร้ายต้องการความช่วยเหลือ
2. ผู้พบเห็นเป็นเพื่อนกัน เพราะรู้จักกันดีกว่าคนแปลกหน้า
3. ผู้พบเห็นรู้ว่าผู้พบเห็นคนอื่นที่เฉยเมย ไม่เหมือนกันกับตน เช่น เป็นเด็ก
4. ผู้พบเห็นมีความถนัดเป็นพิเศษในการช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้าย เช่น นักศึกษาแพทย์หรือพยาบาล ย่อมจะมีความถนัดกว่าคนโดยทั่วไปในการปฐมพยาบาลคนที่ประสบอุบัติเหตุ
5. ผู้พบเห็นไม่อาจตีความเหตุการณ์ให้เป็นอื่นไปได้ นอกจากตีความว่าเป็นเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น ไม่ตีความเหตุการณ์ที่ผู้หญิงถูกผู้ชายตบตีไปเป็นว่า เป็นการทะเลาะกันระหว่างภรรยาและสามี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับผลของระดับการพึ่งพาต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อ

ที่ผ่านมา นักจิตวิทยาศึกษาผลของระดับการพึ่งพาที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อแยกตามลักษณะของสถานการณ์ กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือโดยทั่วไปซึ่งมีความรุนแรงน้อย และในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือแบบฉุกเฉินซึ่งมีความรุนแรงมาก โดยจะขอกกล่าวถึงงานวิจัยในเรื่องดังกล่าวตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์จากน้อยไปหามาก ดังนี้

Berkowitz & Daneils (1963 cited in Bar-Tal, 1976) ได้เริ่มศึกษาเกี่ยวกับผลระดับการพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อ ด้วยการสร้างสภาพการณ์ให้มีการพึ่งพาเกิดขึ้นระหว่างบุคคล โดยจัดสภาพการณ์ให้นักศึกษาแสดงบทบาทเป็นคนงาน และให้นักศึกษาประกอบกล่องกระดาษตามคำสั่งของหัวหน้างานที่พวกเขาไม่เคยพบหน้ามาก่อน ซึ่งนักศึกษากลุ่มหนึ่งจะได้รับทราบว่า ความดีความชอบของหัวหน้างานขึ้นอยู่กับผลงานของเขาเป็นอย่างมาก (ระดับการพึ่งพาสูง) ส่วนนักศึกษากลุ่มหนึ่งจะได้รับทราบว่า ความดีความชอบของหัวหน้างานขึ้นอยู่กับผลงานของเขาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ระดับการพึ่งพาต่ำ) ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มที่เข้าใจว่า หัวหน้างานต้องการพึ่งพาผลงานของพวกเขามาก มีความขยันในการทำงานมากกว่านักศึกษากลุ่มที่เข้าใจว่าหัวหน้างานต้องการพึ่งพาผลงานของพวกเขาเล็กน้อย

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bickman & Kamzan (1973 cited in Bar-Tal, 1976) ที่ได้ทำการศึกษาภาคสนาม โดยผู้วิจัยให้หน้าม้าหญิงเดินเข้าไปขอเงิน 10 เซ็นต์ จากคนที่กำลังซื้อของในซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งหน้าม้าบอกกับกลุ่มตัวอย่างบางคนว่าต้องการเงินเพื่อนำไปซื้อนม (ระดับการพึ่งพาสูง) แต่บอกกับกลุ่มตัวอย่างบางคนว่าจะเอาเงินไปซื้อแป้งทำคุกกี้ (ระดับการพึ่งพาต่ำ) ผลปรากฏว่า การขอเงินซื้อนมได้รับการช่วยเหลือในอัตรา 58% แต่การขอเงินซื้อแป้งทำคุกกี้ได้รับการช่วยเหลือในอัตรา 36% เท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างพิจารณาเห็นว่า นมมีความจำเป็น และมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากกว่าคุกกี้

การศึกษาของ Weiner (1980 cited in Sears et al., 1988) ก็พบผลที่สนับสนุนว่า บุคคลจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีระดับการพึ่งพาสูงมากกว่าผู้ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำเช่นกัน โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับการให้เพื่อนร่วมห้องยืมสมุดจดงานของตนเอง ซึ่งนักศึกษาได้ให้สัมภาษณ์ว่า เขาจะให้เพื่อนยืมสมุดจดงาน ถ้าสาเหตุที่ทำให้เพื่อนคนนั้นจดงานไม่ทันมาจากสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ครูสอนไม่ดีหรือสอนเร็วเกินไปจนทำให้จดงานไม่ทัน แต่เขาจะไม่ให้เพื่อนยืมสมุดจดงานถ้าสาเหตุที่ทำให้เพื่อนคนนั้นจดงานไม่ทันนั้นมาจากสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ไม่มีความพยายามหรือไม่มีความตั้งใจจดงานที่ครูสอน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taylor (1998) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อคนพิการทางร่างกาย โดยแบ่งเป็น 2 การทดลอง คือ การทดลองแรก ผู้วิจัยจัดให้หน้าม้าซึ่งมีทั้งที่เป็นคนพิการทางร่างกายต้องนั่งรถเข็นและคนที่มีร่างกายปกติทำที่เข้าไปขอเงิน 10 เซ็นต์ จากคนที่เดินเลือกซื้อของอยู่ในห้างสรรพสินค้าที่อยู่บริเวณนอกเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งหน้าม้าทั้ง 2 ประเภทนี้ จะมีทั้งการให้เหตุผลและไม่ให้เหตุผลต่อกลุ่มตัวอย่างว่าจะนำเงินที่ขอไปทำอะไร ผลการทดลองพบว่า หน้าม้าที่มีความพิการทางร่างกายได้รับความช่วยเหลือมากกว่าหน้าม้าที่มีร่างกายปกติ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลในการขอความช่วยเหลือนั้น ส่วนการทดลองที่สองนั้น เป็นการสังเกตการฝ่าฝืนจรรยาบรรณในที่จอดรถที่จัดไว้สำหรับผู้พิการใน 3 สถานการณ์ โดยสถานการณ์แรกผู้วิจัยจัดให้หน้าม้า 2 คนที่พิการทางร่างกายนั่งรถเข็นไปปรากฏตัวอยู่บริเวณทางเท้าใกล้กับที่จอดรถดังกล่าว ส่วนในสถานการณ์ที่สอง ผู้วิจัยจัดให้หน้าม้า 2 คน ที่มีร่างกายปกติยืนอยู่บริเวณทางเท้าใกล้กับที่จอดรถนั้น และในสถานการณ์ที่สาม จะไม่มีการปรากฏตัวของผู้ใช้บริเวณทางเท้าใกล้กับที่จอดรถเลย ผลการทดลองพบว่า การปรากฏตัวของหน้าม้าที่พิการทางร่างกายบริเวณทางเท้าใกล้กับที่จอดรถที่จัดไว้สำหรับผู้พิการมีผลทำให้การฝ่าฝืนจรรยาบรรณในที่จอดรถที่จัดไว้สำหรับผู้พิการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาในปีเดียวกันของ Schaps (1972) ก็พบผลการศึกษาในทำนองเดียวกัน โดยผู้วิจัยจัดให้หน้าม้าหญิงเดินเข้าไปในร้านขายรองเท้าหลายแห่ง เพื่อขอรองเท้าจนเป็นที่พอใจก่อนจะตัดสินใจซื้อ ซึ่งผู้วิจัยจัดระดับการต้องพึ่งพาผู้อื่นออกเป็น 2 ระดับ ระดับแรกเป็นระดับต่ำ คือ หน้าม้าเดินเข้าไปขอลองสวมใส่รองเท้าอย่างปกติ ระดับที่สองเป็นระดับสูง คือ หน้าม้าเดินในลักษณะที่ขาทั้งสองข้างไม่เท่ากัน เพราะสันรองเท้าข้างหนึ่งหัก เข้าไปในร้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดการสูญเสียของผู้ช่วยเหลือให้เป็น 2 ระดับด้วย คือ ระดับต่ำ ทำโดยให้หน้าม้าทั้งสองสถานการณ์เข้าไปในร้านขณะที่ไม่ค่อยมีลูกค้าอื่นอยู่ในร้านด้วย และระดับสูง ทำโดยให้หน้าม้าเข้าไปในขณะที่ร้านกำลังมีลูกค้าอื่นๆ อยู่มาก ในทุกสถานการณ์หน้าม้าพยายามขอให้คนขายนำรองเท้ามาให้ดู และทดลองใส่จำนวนมากด้วยกัน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อการสูญเสียของผู้ช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำ คือ ไม่ค่อยมีลูกค้าอื่นอยู่ในร้าน หน้าม้าที่มีการต้องพึ่งพาผู้อื่นสูงได้รับการช่วยเหลือหรือบริการจากคนขายรองเท้า มากกว่าหน้าม้าที่มีการต้องพึ่งพาผู้อื่นต่ำ แต่เมื่อการสูญเสียของผู้ช่วยเหลือมีในระดับสูง คือ มีลูกค้าอื่นอยู่ในร้านจำนวนมาก หน้าม้าที่มีการต้องพึ่งพาผู้อื่นสูงกลับได้รับการช่วยเหลือหรือบริการจากคนขายรองเท้าค่อนข้างน้อยกว่าคนที่มีการต้องพึ่งพาผู้อื่นต่ำ

นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pomazal & Clore (1973) ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ด้วยการจัดสถานการณ์ให้หน้าม้าที่เข้าเพื่อขอบริเวณขาข้างขวา และที่แขนข้างซ้ายก็ใช้ผ้าคล้องคอเอาไว้มาโบกรถริมถนน เพื่อขออาศัยเดินทางไปด้วย และในอีกสถานการณ์หนึ่งก็ให้หน้าม้าที่มีร่างกายปกติมาโบกรถริมถนน เพื่อขออาศัยเดินทางไปด้วยเช่นกัน

ผลการศึกษาพบว่า มีรถที่หยุดรับหน้าม้าที่เข้าเฟืองบริเวณขาข้างขวาและที่แขนข้างซ้ายก็ใช้ผ้าคล้องคอเอาไว้เพียง 16 คัน ในจำนวนรถที่ขับผ่านทั้งหมด 100 คัน แต่มีรถที่หยุดรับหน้าม้าที่มีร่างกายปกติถึง 34 คัน ในจำนวนรถที่ขับผ่านทั้งหมด 100 คัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่ขับรถผ่านมาพิจารณาเห็นว่าการหยุดรับคนที่ร่างกายไม่ปกติ นั้น จะสร้างความลำบากหรือความยุ่งยากให้กับตนเอง เช่น ต้องช่วยพยุงเขาขึ้นรถ

ต่อมา Piliavin, Rodin & Piliavin (1969 cited in Bar-Tal, 1976) ได้ศึกษาในเรื่องเดียวกัน แต่เป็นสถานการณ์ที่มีระดับความรุนแรงมากขึ้น โดยจัดให้หน้าม้าชายคนหนึ่งขึ้นรถไฟใต้ดินในสภาพการณ์ที่หน้าม้ามีระดับการพึ่งพาสูง นั่นคือ ให้หน้าม้าถือไม้เท้าและแสดงท่าทางเหมือนกับคนป่วย ส่วนในอีกสภาพการณ์หนึ่ง หน้าม้ามีระดับการพึ่งพาต่ำ คือ ถือขวดสุราขึ้นไปและมีกลิ่นสุราคลุ้งไปทั่ว แล้วหน้าม้าในแต่ละสภาพการณ์ก็ล้มลงในรถไฟนั้นต่อหน้าคนจำนวนมาก ผู้วิจัยพบว่า คนให้การช่วยเหลือหน้าม้าที่ล้มลงเพราะป่วยเร็วกว่าให้การช่วยเหลือหน้าม้าที่ล้มลงเพราะเมาสุรา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลพิจารณาเห็นว่าคนที่ดื่มสุราจนเมาล้มลงนั้น เป็นการกระทำที่น่าตำหนิติเตียนเสียมากกว่าน่าให้การช่วยเหลือ

อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่พบผลในทางตรงข้ามกับการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ การศึกษาของ Piliavin & Piliavin (1972) ที่ทำการศึกษาใน 2 สภาพการณ์ โดยในสภาพการณ์แรก ผู้วิจัยให้หน้าม้าชายคนหนึ่งขึ้นรถไฟใต้ดินและล้มลง ส่วนอีกสภาพการณ์หนึ่ง คือ หลังจากที่หน้าม้าล้มลงแล้วก็ถือขวดเหล้าออกมาทางปากด้วย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ให้การช่วยเหลือแก่ผู้เคราะห์ร้ายที่มีเลือดออกทางปากช้าและน้อยกว่าผู้เคราะห์ร้ายในสภาพการณ์ที่ไม่มีเลือดปรากฏให้เห็น ทั้งนี้เป็นเพราะแม้ว่าจะปรากฏเป็นที่ชัดเจนกับผู้พบเห็นว่าผู้เคราะห์ร้ายในทั้งสองสภาพการณ์ต้องการความช่วยเหลือ และเป็นความต้องการที่เหมาะสม (legitimate) ประกอบกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก็เป็นเหตุสุดวิสัยที่ผู้เคราะห์ร้ายไม่สามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ แต่การช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายที่มีเลือดออกด้วย อาจต้องอาศัยความสามารถทางการแพทย์รวมทั้งผู้ที่ช่วยเหลืออาจต้องสูญเสียเวลาและทรัพยากร เช่น ผ้าเช็ดหน้าที่จะใช้สำหรับซับเลือดของผู้เคราะห์ร้าย มากกว่าการช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายที่ไม่มีเลือดปรากฏให้เห็น

สำหรับ Gruder, Romer & Korth (1978 cited in Worchel & Cooper, 1983) ได้ทำการศึกษาโดยให้หน้าม้าหญิงคนหนึ่งทำที่เป็นต่อโทรศัพท์ผิดเข้าไปยังบ้านของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะขอความช่วยเหลือจากกลุ่มตัวอย่างหนึ่งให้มาซ่อมรถของเธอที่เสียอยู่บนทางด่วน ซึ่งหน้าม้าจะบอกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนครึ่งหนึ่งว่าเธอไม่มีเหรียญที่จะใช้โทรศัพท์หาช่างซ่อมรถแล้ว และขอร้องให้กลุ่มตัวอย่างช่วยติดต่อกับช่างซ่อมรถให้ (ระดับการพึ่งพาสูง) ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีกครึ่งหนึ่งจะไม่ได้รับการบอกในเรื่องนี้ ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าหน้าม้าสามารถติดต่อกับช่างซ่อมรถใหม่ได้อีกครึ่ง (ระดับการพึ่งพาต่ำ) นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงผลของสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นร่วมด้วย

โดยให้หน้าม้าบอกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนครึ่งหนึ่งว่า เขาลืมนำรถไปซ่อมเมื่อสัปดาห์ก่อน จึงทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น (สาเหตุที่เกิดจากการไม่เอาใจใส่ของหน้าม้าเอง) ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีกครึ่งหนึ่งได้รับการบอกจากหน้าม้าว่า เขาเพิ่งนำรถไปซ่อมเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมาเอง แต่ก็ยังเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น (สาเหตุที่เกิดจากเหตุสุดวิสัย) ผลปรากฏว่า ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูง กลุ่มตัวอย่างให้การช่วยเหลือแก่หน้าม้าในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการไม่เอาใจใส่ของตัวเองหน้าม้าเองมากกว่า อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำ กลุ่มตัวอย่างให้ความช่วยเหลือแก่หน้าม้าในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุสุดวิสัยมากกว่าหน้าม้าในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการไม่เอาใจใส่ของหน้าม้าเองอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหน้าม้าในเหตุการณ์หลังสามารถและสมควรช่วยเหลือตนเอง

จากงานวิจัยเกี่ยวกับผลของระดับการพึ่งพาต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ผ่านมามีข้อสังเกตว่าข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า บุคคลจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีระดับการพึ่งพาผู้อื่นสูง มากกว่าผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีระดับการพึ่งพาผู้อื่นต่ำ

งานวิจัยเกี่ยวกับผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

การศึกษาเกี่ยวกับผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ผ่านมาก็เป็นการศึกษาแยกตามลักษณะของสถานการณ์เช่นเดียวกับการศึกษาผลของระดับการพึ่งพาต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ซึ่งจะขอลำดับถึงงานวิจัยในเรื่องดังกล่าวตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์จากน้อยไปหามาก ดังนี้

Latane & Elman (cited in Latane & Darley, 1970) ศึกษาผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครที่เข้าร่วมสัมภาษณ์ในห้องปฏิบัติการทางจิตวิทยา ซึ่งในขณะที่กลุ่มตัวอย่างกำลังนั่งรอเรียกชื่อเข้าสัมภาษณ์อยู่นั้น หน้าม้าที่เป็นเลขานุการก็นำเงินที่จะให้เป็นค่าตอบแทนของอาสาสมัครออกมาจากซอง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสังเกตเห็นว่ามีเงินสดอยู่ในซอง จากนั้นเลขานุการคนดังกล่าวจะถูกเรียกออกไปจากโต๊ะทำงานของเธอโดยวางซองเงินทิ้งไว้ต่อหน้าหน้าม้าอีกคนหนึ่งซึ่งแฝงตัวเป็นอาสาสมัครก็ทำที่แอบหยิบเงินส่วนหนึ่งไป และเมื่อเลขานุการกลับมาที่โต๊ะ กลุ่มตัวอย่างก็จะได้รับโอกาสที่จะรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่หากเขายังกลัวหรือไม่กล้ารายงานเหตุการณ์ดังกล่าว เขาจะได้รับโอกาสอีกครั้งตอนที่หน้าม้าที่ขโมยเงินถูกเรียกเข้าไปสัมภาษณ์ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่เห็นการขโมยตามลำพังรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถึง 50% ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นการขโมยร่วมกับผู้อื่นอีกหนึ่งคนรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียง 25%

ในเวลาต่อมา Latane & Darley (1970) ได้ทำการศึกษาภาคสนามที่ศูนย์บริการขายเครื่องดื่มแห่งหนึ่งในนิวยอร์ก ซึ่งผู้วิจัยได้จัดสภาพการณ์เกี่ยวกับการขโมยสินค้าขึ้น 2 สภาพการณ์ คือ ทั้งในขณะที่มีลูกค้ากำลังเลือกซื้อสินค้าอยู่ตามลำพัง และในขณะที่มีลูกค้าอื่นอยู่ด้วยอีก 1 คน โดยผู้วิจัยจัดให้พนักงานขายทำที่เดินเข้าไปหลังร้าน เพื่อตรวจเช็คสินค้าบางอย่าง จากนั้นก็ให้หน้าม้าชายซึ่งมีร่างกายกำยำจำนวน 2 คน เดินเข้าไปในร้าน และพูดให้ลูกค้าทั้ง 2 สภาพการณ์ได้ยินว่า พวกเขาไม่เคยทำเรื่องแบบนี้พลาด และเดินออกจากร้านไปพร้อมกับกล่องบรรจุเบียร์ ผลปรากฏว่า ลูกค้าที่รู้เห็นถึงเหตุการณ์ดังกล่าวเพียงลำพังรายงานถึงการขโมยสินค้าที่เกิดขึ้นให้พนักงานขายทราบมากกว่าเมื่อมีลูกค้าคนอื่นร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ด้วย

การศึกษาภาคสนามของ Latane (1970 cited in Bar-Tal, 1976) ที่จัดสภาพการณ์ให้หน้าม้าทำที่เป็นขอเงินค่าโดยสารรถไฟใต้ดินจากผู้คนที่เดินไปมาในนครนิวยอร์ก จำนวน 2,091 คน ซึ่งผลปรากฏว่า คนที่เดินตามลำพังให้เงินค่าโดยสารรถไฟใต้ดินแก่หน้าม้ามากกว่าคนที่เดินกันเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ และผลจากการศึกษาในครั้งนี้ก็ช่วยสนับสนุนผลการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือจะลดลงเมื่อมีผู้อื่นร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ด้วย

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับความรุนแรงมาก เริ่มต้นจากการศึกษาของ Darley & Latane (1968 อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ, 2537) ที่ผู้วิจัยจัดให้นักศึกษาเข้าร่วมการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาในมหาวิทยาลัย นักศึกษาแต่ละคนนั่งอยู่ภายในห้องเล็กและพูดกับนักศึกษาอื่นผ่านเครื่องอินเตอร์คอม โดยนักศึกษาบางคนได้รับการบอกเล่าว่าเขาจะพูดกับนักศึกษาอื่นอีกคนหนึ่ง ขณะที่บางคนได้รับการบอกเล่าว่าจะได้พูดกับนักศึกษาอื่นอีก 2 คน และบางคนก็ทราบว่าตนจะพูดกับนักศึกษาอื่นอีก 5 คน ซึ่งเสียงของนักศึกษาอื่นนี้เป็นเสียงที่อัดเทปบันทึกเสียงไว้ตามจำนวนคนที่ผู้วิจัยบอกกับผู้ร่วมการทดลอง เมื่อการอภิปรายเริ่มขึ้นก็มีเสียงของนักศึกษาคนหนึ่งที่อัดเทปบันทึกเสียงไว้บอกด้วยความอายถึงโรคลมบ้าหมูที่เขาเป็นอยู่ ต่อมาเสียงของนักศึกษาคนเดียวนั้นก็เริ่มกระต่อนกระแท่น และบอกออกมาว่าเขากำลังเป็นลมบ้าหมูพร้อมกับร้องขอความช่วยเหลือจากนักศึกษาอื่น แล้วก็เงียบเสียงไป ในขณะเดียวกันนั้นผู้ทำการทดลองก็รออยู่หน้าห้องของผู้ร่วมการทดลอง เพื่อเฝ้าดูว่าผู้ร่วมการทดลองจะออกมาให้การช่วยเหลือหรือไม่ และถ้าออกมาเขาจะออกมารวดเร็วเพียงใด ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ในหมู่ของผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่า ตนเป็นเพียงผู้เดียวที่พูดกับนักศึกษาที่เป็นลมบ้าหมู มีผู้ให้ความช่วยเหลือโดยเร็วถึง 85% ส่วนผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่า มีนักศึกษาอื่นอีกคนรู้เห็นเหตุการณ์อยู่ด้วย ให้ความช่วยเหลือเพียง 62% และผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่ามีนักศึกษาอื่นรู้เห็นเหตุการณ์อยู่ด้วยอีก 5 คน ให้ความช่วยเหลือเพียง 31% เท่านั้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังรายงานอีกว่า เมื่อผู้ร่วมการทดลองคิดว่าตนเป็นผู้รู้เห็นเพียงคนเดียว ผู้ร่วมการทดลองในสภาพการณ์นี้ ใช้เวลาโดยเฉลี่ยที่จะออกมาช่วยเหลือเพียงไม่เกิน 1 นาที ส่วนผู้ร่วมการทดลองในสภาพการณ์ที่มีผู้รู้เห็นรวม 5 คน ใช้เวลาโดยเฉลี่ยเกือบ 3 นาที ในการออกมาให้ความช่วยเหลือ จากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมการทดลองที่อยู่ในสภาพการณ์ที่มีผู้รู้เห็น นอกเหนือไปจากตนเอง นักศึกษาเหล่านั้นต่างก็ไม่เชื่อว่า การไม่ช่วยเหลือของตนเป็นผลมาจากการมีผู้รู้เห็นอยู่ด้วย หลายคนให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้น หรือไม่ทราบว่าตนจะต้องทำอะไรเพื่อช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้าย การไม่ได้ช่วยเหลือหรือการช่วยเหลือช้าของคนเหล่านี้ ไม่ใช่เพราะเกิดจากความเฉยเมย แต่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างความต้องการช่วยเหลือกับความกลัวที่ว่า การออกไปช่วยเหลือตนเองอาจทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และอาจเป็นการขายหน้าผู้รู้เห็นคนอื่น ๆ ได้ โดยแท้จริงแล้วผู้ร่วมการทดลองต่างพากันรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้ให้ความช่วยเหลืออันควร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Staub (1970) ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของผู้อื่นที่มีต่อความพยายามของเด็กในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งกำลังตกอยู่ในความทุกข์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลและเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4 และ 6 จำนวน 232 คน ผู้วิจัยนำเด็กไปที่ห้องทดลองทั้งแบบคนเดียวและแบบจับคู่กับเพศเดียวกันด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยผู้วิจัยบอกกับเด็กว่าจะให้เด็กระบายสีรูปภาพ แต่ผู้วิจัยจะต้องออกไปเอากล่องสีก่อน และในขณะที่ผู้วิจัยออกไปนอกห้อง เด็กที่อยู่ในห้องจะได้ยินเสียงของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งร้องขอความช่วยเหลือดังมาจากห้องข้างเคียง ซึ่งเป็นเสียงร้องจากเทปที่บันทึกเสียงไว้ โดยมีผู้วิจัยคอยสังเกตปฏิกิริยาการตอบสนองของเด็กต่อเสียงร้องนั้น ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่อยู่ในห้องคนเดียวที่พยายามจะช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในความทุกข์ เป็นเด็กอนุบาล 19% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง 24% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่สอง 51% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ 49% และเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หก 15% ส่วนเด็กที่อยู่ในห้องแบบจับคู่กับเพศเดียวกันที่พยายามจะช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในความทุกข์ เป็นเด็กอนุบาล 50% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง 84% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่สอง 93% เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ 42% และเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่หก 31.3%

ส่วนการศึกษาของ Perterson (1983 cited in Kail & Wicks-Nelson, 1993) ที่ได้ศึกษาในเด็กอายุ 6-11 ปี ก็พบผลที่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาเช่นเดียวกัน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาด้วยการให้เด็กได้รับคำแนะนำในการเล่นเกมที่เกี่ยวกับวงล้อและเครื่องจักรต่างๆ หลังจากที่เด็กได้เล่นเกมสักครู่ ผู้ทำการทดลองก็นำเด็กมานั่งรอที่ห้องอีกห้องหนึ่ง และบอกกับเด็กว่ามีเด็กคนอื่นกำลังเล่นเกมอยู่นั้นอยู่ โดยผู้ทำการทดลองบอกเด็กจำนวนครึ่งหนึ่งในแต่ละกลุ่มอายุว่า มีเด็กอื่นจำนวน 3 คน กำลังเล่นเกมอยู่ในห้องเกมนั้น ในขณะที่เด็กอีกครึ่งหนึ่งจะได้รับการบอกว่ามีเด็กเพียงคนเดียวที่กำลังเล่นเกมอยู่ในห้อง จากนั้นผู้ทำการทดลองจะเปิดเทปที่บันทึกเสียงร้องด้วยความเจ็บปวดของเด็กคนหนึ่งดังออกมาจากห้องเกม ผลปรากฏว่า เด็กที่เข้าใจว่ามีเด็กอื่นอยู่ใน

ห้องเกมเพียงคนเดียวให้ความช่วยเหลือมากกว่าเด็กที่เข้าใจว่า มีเด็กคนอื่น ๆ ที่สามารถช่วยเหลือเด็กคนนั้นได้อยู่ในห้องเกมด้วยในทุกกลุ่มอายุ

แต่การศึกษาของ Yakimovich & Saltz (1971) อ้างถึงใน ธีระพร อูวรรณโณ, 2537) ได้แสดงให้เห็นว่า “ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้อง” ลดลงไปเมื่อสถานการณ์ไม่มีความกำกวม โดยผู้วิจัยจัดให้นักศึกษาไปนั่งทำงานครั้งละคนอยู่ในตึกแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่มีผู้อื่นด้วยเลย หลังจากที่นักศึกษาที่นั่งทำงานไปได้ครู่หนึ่ง หน้าม้าซึ่งแต่งตัวเป็นคนเซ็ดกระจกหน้าต่างก็ทำเหมือนกับเกิดอุบัติเหตุขึ้นคือ ทำให้ถังน้ำสำหรับเซ็ดกระจกตกลงมาและทำให้บันไดล้มลงมาด้วย ส่วนตัวเองก็นอนอยู่บนพื้นและเอามือจับข้อเท้าไว้พร้อมกับร้องครางแสดงความเจ็บปวด ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาทุกคนที่ร่วมการวิจัยวิ่งไปที่หน้าต่าง เพื่อดูว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น แต่มีนักศึกษาเพียง 29% เท่านั้นที่ทำอะไรอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้าย ส่วนในอีกสภาพการณ์หนึ่ง คือ ผู้เคราะห์ร้ายร้องขอความช่วยเหลือออกมาด้วย พบว่า มีนักศึกษาถึง 81% ที่ออกมาให้การช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้าย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ในสถานการณ์ที่มีความกำกวมน้อย ผู้เคราะห์ร้ายก็มีโอกาสจะได้รับการช่วยเหลือมากกว่าในสถานการณ์ที่มีความกำกวมมาก

จากผลการศึกษาดังกล่าว Clark & Word (1972) จึงได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ โดยจัดให้มีทั้งสถานการณ์ที่กำกวมและไม่กำกวม รวมทั้งจัดให้นักศึกษาที่นั่งทำงานคนเดียว ทำงานกับคนอื่นอีก 1 คน และทำงานกับคนอื่นอีก 4 คน จากนั้นผู้วิจัยจัดให้ช่างติดม่านเดินถึม่านและบันไดผ่านไปยังอีกห้องหนึ่ง ซึ่งในสถานการณ์ที่มีความกำกวม นักศึกษาที่ทำงานอยู่จะได้ยินเพียงเสียงบันไดล้มลง และมีของหนักตกลงที่พื้น ผลปรากฏว่า ในสถานการณ์เช่นนี้ ผลของผู้ดูที่ไม่เกี่ยวข้องก็เกิดขึ้นอีกเช่นกัน นั่นคือ นักศึกษาที่ทำงานอยู่คนเดียวจะวิ่งไปดู เพื่อช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายมากกว่าเมื่อนักศึกษาทำงานอยู่กับคนอื่นอีก 1 คน หรือ 5 คน แต่เมื่อสถานการณ์ไม่มีความกำกวมคือ ช่างติดม่านร้องบอกออกมาว่าตนได้รับบาดเจ็บ ผู้วิจัยกลับพบว่า นักศึกษาไม่ว่าอยู่คนเดียวหรืออยู่กับคนอื่น ๆ ออกไปช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายทุกครั้ง

Latane & Rodin (1969 cited in Worchel & Cooper, 1983) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายความรับผิดชอบและอัตราการให้ความช่วยเหลือแก่หญิงที่ตกอยู่ในความทุกข์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ซึ่งถูกจัดให้อยู่ตามลำพังและอยู่เป็นคู่ และกลุ่มตัวอย่างจะรับรู้จักกับหน้าม้าหญิงจากการที่เธอนำแบบสอบถามมาให้ตอบ จากนั้นหญิงคนดังกล่าวก็จะทำที่เป็นกลับไปทำงานในอีกห้องหนึ่งที่อยู่ติดกัน สักครู่กลุ่มตัวอย่างก็จะได้ยินเสียงแก้วล้มลงบนพื้น พร้อมกับเสียงร้องของหน้าม้าหญิงว่าเจ็บข้อเท้าและไม่สามารถยกแก้วออกจากตัวเธอได้ ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามลำพังให้ความช่วยเหลือ 70% ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เป็นคู่มีเพียง 20% เท่านั้นที่ให้ความช่วยเหลือ ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เป็นคู่กับหน้าม้าที่ไม่มีปฏิกิริยาใดๆต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ความช่วยเหลือเพียง 7% เท่านั้น

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Latene' & Darley (1970) ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของบุคคลอื่นที่มีต่อการตีความสถานการณ์และการตอบสนองต่อสถานการณ์ของผู้ที่จะช่วยเหลือด้วย โดยผู้วิจัยจัดให้นักศึกษาชายนั่งตอบแบบสอบถามอยู่ในห้อง จากนั้นประมาณ 2-3 นาที ผู้วิจัยก็เริ่มปล่อยควันให้ลอยเข้าไปในห้อง และควันนั้นก็เริ่มหนาขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้ยากต่อมองเห็นหรือหายใจได้โดยสะดวก ผลปรากฏว่า เมื่อผู้ถูกทดลองอยู่ตามลำพัง เขาจะเดินสำรวจควันไปรอบๆ ห้อง และรายงานเรื่องนี้ต่อผู้วิจัยภายใน 4 นาที ถึง 75% ส่วนในสภาพการณ์ที่ผู้ถูกทดลองอยู่ภายในห้องกับหน้าม้าอีก 2 คน ที่ไม่มีปฏิริยาใดๆ ต่อควันที่เกิดขึ้น รายงานเรื่องนี้ต่อผู้วิจัยเพียง 10% เท่านั้น ทั้งนี้เพราะผู้ถูกทดลองอาจกลัวว่าตนจะดูโง่เขลาในสายตาของผู้อื่น หากเรื่องควันไฟที่ตนรายงานออกไปนั้นไม่ได้เป็นเหตุการณ์ฉุกเฉินจริงๆ ผลการทดลองในครั้งนี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การปรากฏตัวของบุคคลอื่นมีผลต่อการตีความสถานการณ์ของผู้ที่จะช่วยเหลือว่าเหตุการณ์นั้นมีอันตรายมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Bickman (1972) ที่จัดสถานการณ์ให้นักศึกษาพูดคุย ทางเครื่องอินเตอร์คอมกับนักศึกษาอื่นอีก 2 คน ซึ่งเป็นหน้าม้าของผู้วิจัย เมื่อการพูดดำเนินไปได้ครู่หนึ่ง หน้าม้าคนหนึ่งก็พูดทางอินเตอร์คอมมาจากอีกห้องหนึ่งว่า มีของอย่างหนึ่งตกลงมาจากชั้นหนังสือมาโดนเธอเข้าแล้วเธอก็ร้องออกมา ส่วนหน้าม้าอีกคนหนึ่งตีความสถานการณ์ให้ต่างกันออกไปเป็น 3 แบบ สำหรับนักศึกษาในสภาพการณ์ทั้ง 3 คือ เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่ผู้เคราะห์ร้ายได้รับบาดเจ็บอย่างแน่นอน อาจเป็นสถานการณ์ฉุกเฉิน และไม่ใช้สถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจัดให้หน้าม้าที่แสดงความเห็นนั้นอยู่ในสภาพที่อาจช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายได้ คือ อยู่ติดเดียวกับนักศึกษา หรืออยู่ในสภาพที่ไม่อาจช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายได้ คือ อยู่คนละตึกกับนักศึกษา ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า ยิ่งหน้าม้าตีความสถานการณ์ว่าฉุกเฉินมากเพียงใด นักศึกษาก็ยิ่งรายงานมากขึ้นในตอนหลังว่าตนคิดว่าผู้เคราะห์ร้ายต้องการความช่วยเหลือจริง และนักศึกษาก็ให้ความช่วยเหลือจริงและรวดเร็วขึ้นเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น นักศึกษาที่คิดว่าหน้าม้าไม่อาจมาช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายได้ให้ความช่วยเหลือได้รวดเร็วกว่านักศึกษาที่คิดว่าหน้าม้าอาจมาช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายได้

จากงานวิจัยเกี่ยวกับผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ผ่านมามีดังกล่าวข้างต้น ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ยิ่งมีการปรากฏตัวของผู้อื่นในเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือจำนวนมากเพียงใด บุคคลก็จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือลดน้อยลงเท่านั้น

จะสังเกตเห็นได้ว่า การวิจัยเกี่ยวกับผลของระดับการฟังพาดและการวิจัยเกี่ยวกับผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ผ่านมานั้น เป็นการศึกษายกตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และส่วนใหญ่มักศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ อีกทั้งยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ระดับการฟังพาด จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ จะส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กหรือไม่ อย่างไร โดยผู้วิจัยเลือกศึกษากับเด็กอายุ 9 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่มีความสามารถในการมองเห็นปัญหาในแง่มุมมองของผู้อื่น อันส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้มากขึ้นแล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี
2. เพื่อศึกษาผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีระดับการฟังพาดสูง เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น
2. ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น

คำจำกัดความของการวิจัย

ความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ หมายถึง การที่เด็กประเมินความตั้งใจของตนเองที่จะให้หรือไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือในสถานการณ์สมมติที่ผู้วิจัยเล่าให้เด็กฟัง

ระดับการฟังพาด หมายถึง ลักษณะทางร่างกายของบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือในสถานการณ์สมมติที่ผู้วิจัยเล่าให้เด็กฟัง ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- ระดับการพึ่งพาสูง หมายถึง บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีลักษณะทางร่างกายที่ไม่ปกติสมบูรณ์ เช่น ได้รับบาดเจ็บ หรือพิการ เป็นต้น
- ระดับการพึ่งพาต่ำ หมายถึง บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีลักษณะทางร่างกายที่ปกติสมบูรณ์

จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว หมายถึง จำนวนของบุคคลอื่นที่ร่วมรู้เห็นว่ามีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือในสถานการณ์สมมติที่ผู้วิจัยเล่าให้เด็กฟัง ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย หมายถึง การที่มีบุคคลอื่นจำนวน 1-2 คน ร่วมรู้เห็นว่ามีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ
- จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวมาก หมายถึง การที่มีบุคคลอื่นจำนวนตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป ร่วมรู้เห็นว่ามีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ หมายถึง ผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อร่างกายของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

- ระดับความรุนแรงมาก หมายถึง ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ระดับความรุนแรงน้อย หมายถึง ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือไม่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เด็กอายุ 9 ปี หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งชายและหญิง

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 คน

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ(independent variable) คือ

2.1.1 ระดับการพึ่งพา ได้แก่ ระดับการพึ่งพาต่ำ และระดับการพึ่งพาสูง

2.1.2 จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว ได้แก่ จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย และจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวมาก

2.1.3 ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ได้แก่ ระดับความรุนแรงมาก และระดับความรุนแรงน้อย

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ คะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางสังคมของเด็กไทย
2. นำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางสำหรับนักจิตวิทยา นักวิชาการ ครูอาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในการศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางสังคมของเด็กต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัยและวิธีรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน อายุเฉลี่ย 9 ปี 7 เดือน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 60 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลจากทะเบียนประวัตินักเรียน และคัดลอกรายชื่อนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน
2. ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลากรายชื่อของเด็ก เพื่อให้ได้จำนวนเด็กที่ต้องการ คือ จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นเด็กชายและเด็กหญิง ในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผลของระดับการพึ่งพาและจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของ Bar-Tal (1976) และ Latane & Darley (1970) โดยแบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนี้แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

1. แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระดับการพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 สถานการณ์สมมติที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

1.2 สถานการณ์สมมติที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

1.3 ภาพวาดขนาด 6x8 นิ้ว ที่ใช้สำหรับแสดงประกอบการเล่าเรื่องสถานการณ์สมมติ ทั้ง 10 เรื่อง เรื่องละ 2 ภาพ รวมทั้งหมด 20 ภาพ

1.4 แบบประเมินค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นสำหรับให้นักเรียนใช้ในการประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง

2. แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว ซึ่งประกอบด้วย

2.1 สถานการณ์สมมติที่มีการปรากฏตัวของผู้อื่นจำนวนน้อย จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

2.2 สถานการณ์สมมติที่มีการปรากฏตัวของผู้อื่นจำนวนมาก จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

2.3 ภาพวาดขนาด 6x8 นิ้ว ที่ใช้สำหรับแสดงประกอบการเล่าเรื่องสถานการณ์สมมติ ทั้ง 10 เรื่อง เรื่องละ 2 ภาพ รวมทั้งหมด 20 ภาพ

2.4 แบบประเมินค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นสำหรับให้นักเรียนใช้ในการประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผลของระดับการพึ่งพาและจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของ Bar-Tal (1976) และ Latane & Darley (1970) แล้วนำมาแต่งเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติที่มีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ จำนวน 20 เรื่อง แบ่งเป็น

- สถานการณ์ที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็น สถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

- สถานการณ์ที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็น สถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

- สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนน้อย จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็น สถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

- สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมาก จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็น สถานการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

2. ผู้วิจัยนำเรื่องราวที่แต่งขึ้นทั้ง 20 เรื่อง มาวาดภาพประกอบ เพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่องราวเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น ซึ่งภาพประกอบนี้มีลักษณะเป็นภาพต่อเนื่องเรื่องละ 2 ภาพ รวมทั้งหมด 40 ภาพ ซึ่งแต่ละภาพมีขนาด 6x8 นิ้ว

3. ผู้วิจัยกำหนดแบบประเมินค่า (rating scale) สำหรับให้นักเรียนใช้ในการประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง หลังจากที่ได้ฟังผู้วิจัยเล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์สมมติที่มีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ พร้อมทั้งดูภาพประกอบแล้ว โดยให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องพฤติกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดให้ที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนตั้งใจจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร

หากนักเรียนคิดว่าจะให้ความช่วยเหลืออย่างแน่นอน	ให้ขีด 4 ในช่องหมายเลข 5
หากนักเรียนคิดว่าจะให้ความช่วยเหลือ	ให้ขีด 4 ในช่องหมายเลข 4
หากนักเรียนคิดว่าไม่แน่ใจ	ให้ขีด 4 ในช่องหมายเลข 3
หากนักเรียนคิดว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือ	ให้ขีด 4 ในช่องหมายเลข 2
หากนักเรียนคิดว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลืออย่างแน่นอน	ให้ขีด 4 ในช่องหมายเลข 1

พฤติกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นดังกล่าวนี้มีความหมายดังต่อไปนี้

ช่วยเหลืออย่างแน่นอน หมายถึง นักเรียนคิดว่า หากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟัง ก็จะตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือทันที

ช่วยเหลือ หมายถึง นักเรียนคิดว่า หากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟัง ก็จะตัดสินใจว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

ไม่แน่ใจ หมายถึง นักเรียนคิดว่า หากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟัง ก็ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่

ไม่ช่วยเหลือ หมายถึง นักเรียนคิดว่า หากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟัง ก็จะตัดสินใจว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

ไม่ช่วยเหลืออย่างแน่นอน หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยเล่าให้ฟัง ก็จะตัดสินใจไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือทันที

ตัวอย่างแบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อและวิธีการตอบแบบประเมิน

เรื่องที่ 1 (ผู้วิจัยเป็นผู้เล่าเรื่องและแสดงภาพประกอบ) เข้าวันหนึ่ง นักเรียนกำลังจะเดินขึ้นบันได เพื่อนำกระเป๋านักเรียนไปเก็บไว้ที่ห้องเรียน นักเรียนมองเห็นเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งถือสมุดกองโต กำลังเดินลงบันไดมา แล้วเธอก็ทำสมุดเล่มหนึ่งตกลงบนพื้น นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร

เรื่องที่	ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน	ช่วยเหลือ	ไม่แน่ใจ	ไม่ช่วยเหลือ	ไม่ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน	สำหรับ ผู้วิจัย
1				4		

จากตัวอย่างการตอบแบบประเมินข้างต้น แสดงว่า นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์เรื่องที่ 1 ก็จะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กหญิงคนดังกล่าว

คุณภาพของเครื่องมือ

ความตรง (validity) ผู้วิจัยทดสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำคณะจิตวิทยา สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยยึดเกณฑ์ในการตัดสิน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน 2 ใน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือจนมีความเหมาะสมต่อไป (รายนามของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน แสดงไว้ในภาคผนวก ก)

ความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยทำการทดสอบหาค่าความเที่ยง (reliability) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน ของโรงเรียนอนุบาล วัดปริณายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละสถานการณ์ของเด็กแต่ละคนมาทดสอบหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (internal-consistency reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแต่ละสถานการณ์ดังนี้

1. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระดับการพึ่งพาของผู้ต้องการความช่วยเหลือ
  - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.9206$
  - 1.1 สถานการณ์ที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ
    - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.8327$
  - 1.2 สถานการณ์ที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง
    - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.8426$
2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว
  - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.8239$
  - 2.1 สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนน้อย
    - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.7668$
  - 2.2 สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมาก
    - ระดับความเที่ยง $\alpha = 0.7874$

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อใน 4 สถานการณ์ คือ

- สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ
- สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง
- สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนน้อย
- สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมาก

โดยในแต่ละสถานการณ์ยังแบ่งออกเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยและสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากด้วย ซึ่งในแต่ละสถานการณ์จะประกอบด้วยเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์สมมติ จำนวน 5 เรื่อง รวมทั้งหมด 20 เรื่อง

เด็กทุกคนจะได้ฟังผู้วิจัยเล่าเรื่องทั้งหมด 20 เรื่อง แต่ผู้วิจัยจะมีการสุบลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับสลากลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน และผู้วิจัยจะแบ่งเล่าเรื่องให้เด็กแต่ละคนฟังวันละ 5 เรื่อง ตามลำดับของเรื่องที่ได้กำหนดไว้ (ลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคนแสดงไว้ในภาคผนวก ค) และหลังจากที่ผู้วิจัยเล่าเรื่องราวแต่ละเรื่องจบแล้ว ผู้วิจัยจะให้เด็กประเมินความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเองลงในแบบประเมินที่ผู้วิจัยกำหนดให้

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจะทำการศึกษาคำตอบเป็นรายบุคคล โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน ช่วยนำเด็กมาจากห้องเรียนเพื่อทำการทดสอบ และนำเด็กกลับห้องเรียนหลังการทดสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 คน

2. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กในโรงเรียนเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเด็กก่อนที่จะดำเนินการวิจัย

3. ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัย โดยคัดเลือกเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 (ดังได้กล่าวไว้ใน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง)
4. ผู้วิจัยขออนุญาตคุณครูจัดโต๊ะและเก้าอี้ภายในห้องที่ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้ ซึ่งผู้วิจัยจัดให้เด็กนั่งหันหน้าเข้าหาผู้วิจัยโดยมีโต๊ะคั่นกลางระหว่างผู้วิจัยกับเด็ก
5. ผู้วิจัยทำการทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยช่วยนำเด็กมาจากห้องเรียนเพื่อทำการทดสอบ

5.1 ผู้วิจัยให้เด็กนั่งที่เก้าอี้ที่ผู้วิจัยได้จัดไว้ และอธิบายให้เด็กฟังว่า

“พี่มีเรื่องมาเล่าให้หนูฟัง 20 เรื่องและมีรูปภาพประกอบด้วย แต่พี่จะเล่าให้ฟังวันละ 5 เรื่อง ขอให้หนูตั้งใจฟังนะคะ และหลังจากที่พี่เล่าเรื่องแต่ละเรื่องจบแล้วให้หนูคิดพิจารณาว่า หากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่พี่เล่าให้ฟัง หนูตั้งใจจะทำอย่างไร แล้วให้ตอบลงในกระดาษคำตอบนี้ (ผู้วิจัยส่งแบบประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อให้กับเด็ก) โดยให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของหนูนะคะ เช่น ถ้าหนูคิดว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลในเหตุการณ์ที่พี่เล่าให้ฟัง ก็จะมี คำตอบให้เลือก 2 คำตอบ คือ ช่วยเหลืออย่างแน่นอน ให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องหมายเลข 5 หรือคงจะช่วยเหลือ ให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องหมายเลข 4 แต่ถ้าหนูคิดว่าไม่แน่ใจว่าจะให้ความช่วยเหลือหรือไม่ ก็ให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องหมายเลข 3 และถ้าหนูคิดว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือ ก็จะมีคำตอบให้เลือก 2 คำตอบเช่นกัน คือ คงจะไม่ช่วยเหลือ ให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องหมายเลข 2 หรือไม่ช่วยเหลืออย่างแน่นอน ก็ให้ขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องหมายเลข 1”

5.2 ผู้วิจัยเริ่มเล่าเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติที่มีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือให้เด็กฟัง พร้อมทั้งแสดงภาพประกอบ หลังจากเล่าเรื่องแต่ละเรื่องจบแล้ว ผู้วิจัยจะถามคำถามเด็กว่า “หากหนูเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นี้ หนูคิดว่าจะทำอย่างไร” โดยผู้วิจัยจะรอให้เด็กตอบคำถามลงในแบบประเมินให้เรียบร้อยเสียก่อนแล้วจึงจะเล่าเรื่องราวเรื่องต่อไปให้เด็กฟัง

5.3 หลังจากผู้วิจัยได้เล่าเรื่องราวให้เด็กฟังครบทั้ง 5 เรื่องแล้ว ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและขอร่วมมือจากเด็กในการทำการทดสอบในวันต่อไป

5.4 ผู้วิจัยทำการทดสอบเด็กแต่ละคนในวันต่อไป จนกระทั่งเด็กทุกคนได้รับการทดสอบครบทั้ง 20 เรื่อง

6. ผู้วิจัยนำคำตอบของเด็กแต่ละคนมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำคะแนนไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ให้ 1 คะแนน เมื่อเด็กประเมินว่า ไม่ช่วยเหลืออย่างแน่นอน

ให้ 2 คะแนน เมื่อเด็กประเมินว่า ไม่ช่วยเหลือ

ให้ 3 คะแนน เมื่อเด็กประเมินว่า ไม่แน่ใจ

ให้ 4 คะแนน เมื่อเด็กประเมินว่า ช่วยเหลือ

ให้ 5 คะแนน เมื่อเด็กประเมินว่า ช่วยเหลืออย่างแน่นอน

จากนั้นนำคะแนนของเด็กแต่ละคนที่ได้จากแบบวัดดังกล่าวมาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในแต่ละสถานการณ์ดังนี้

1. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย 3 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย

2. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก 2 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก

3. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย 3 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย

4. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก 2 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก

5. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย 2 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย

6. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก 3 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก

7. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย 2 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย

8. นำคะแนนจากสถานการณ์สมมติที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก 3 เรื่อง มาคิดหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PS (Statistical Package for Social Science/Personal Computer) ดังต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยแยกตามระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และนำค่าเฉลี่ยที่ได้ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ มาทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Tukey's Honestly Significant Difference (HSD)

2. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยแยกตามระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และนำค่าเฉลี่ยที่ได้ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ มาทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Tukey's Honestly Significant Difference (HSD)

การนำเสนอข้อมูล

1. แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

2. แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับการพึ่งพา และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

3. แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

4. แสดงค่ามัธยฐานเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

5. แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับการพึ่งพา และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

6. แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

บทที่ 3

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิยาศูต สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน

ข้อมูลแสดงผลการวิเคราะห์ทางสถิติมีดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

	ระดับความรุนแรงน้อย		ระดับความรุนแรงมาก	
	M	SD	M	SD
ระดับการพึ่งพาต่ำ	3.54	1.20	2.83	1.20
ระดับการพึ่งพาสูง	4.43	0.81	4.49	0.70

จากผลค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้จากคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ แสดงให้เห็นว่า เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีระดับความรุนแรงมาก สูงกว่าในสถานการณ์อื่น

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

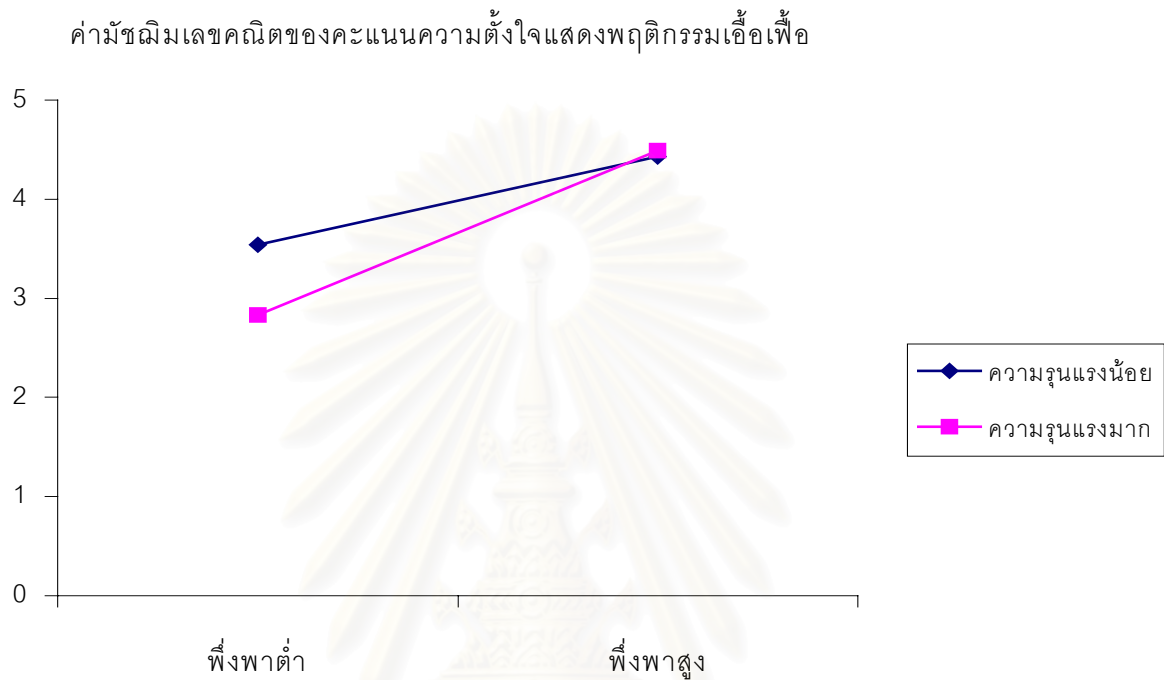
แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ผลหลัก				
ระดับการพึ่งพา	97.325	1	97.325	255.036*
ความคลาดเคลื่อน (ระดับการพึ่งพา)	22.515	59	0.382	-
ระดับความรุนแรงของสถานการณ์	6.176	1	6.176	15.344*
ความคลาดเคลื่อน (ระดับความรุนแรงของสถานการณ์)	23.748	59	0.403	-
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์	8.881	1	8.881	19.678*
ความคลาดเคลื่อน (ระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์)	26.626	59	0.451	-

* $P < .05$

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ พบว่า ระดับการพึ่งพาที่แตกต่างกันมีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 255.036, p < .05$) และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกัน มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 15.344, p < .05$) นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 19.678, p < .05$) กล่าวคือ ความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้นเป็นผลมาจากความแตกต่างของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยได้นำค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือมาเขียนเป็นกราฟ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ร่วมของระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมกันต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยระดับการฟังพาดที่ต่างกันและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต่างกันจะมีผลทำให้คะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่างกัน ซึ่งในสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดสูง ไม่ว่าจะมีความรุนแรงของสถานการณ์มากหรือน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงพอๆกัน ส่วนในสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดต่ำ เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสภาพการณ์ที่มีระดับความรุนแรงน้อย สูงกว่าในสภาพการณ์ที่มีระดับความรุนแรงมาก

จากตารางที่ 2 ที่พบว่า ระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็ก ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ดังแสดงผลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของระดับการฟังพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

สถานการณ์	ฟังพาดำและ รุนแรงน้อย	ฟังพาดำและ รุนแรงมาก	ฟังพาสูงและ รุนแรงน้อย	ฟังพาสูงและ รุนแรงมาก
ฟังพาดำและ รุนแรงน้อย	-	0.706*	0.889*	0.953*
ฟังพาดำและ รุนแรงมาก		-	1.594*	1.658*
ฟังพาสูงและ รุนแรงน้อย			-	0.064
ฟังพาสูงและ รุนแรงมาก				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ในสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่ระดับการฟังพาสูงและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน แต่ในสถานการณ์ทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าว เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

	ระดับความรุนแรงน้อย		ระดับความรุนแรงมาก	
	M	SD	M	SD
จำนวนคนน้อย	3.93	1.10	3.68	1.19
จำนวนคนมาก	4.07	0.99	3.42	1.19

จากผลค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้จากคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ แสดงให้เห็นว่า เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมากและมีระดับความรุนแรงน้อย สูงกว่าในสถานการณ์อื่น

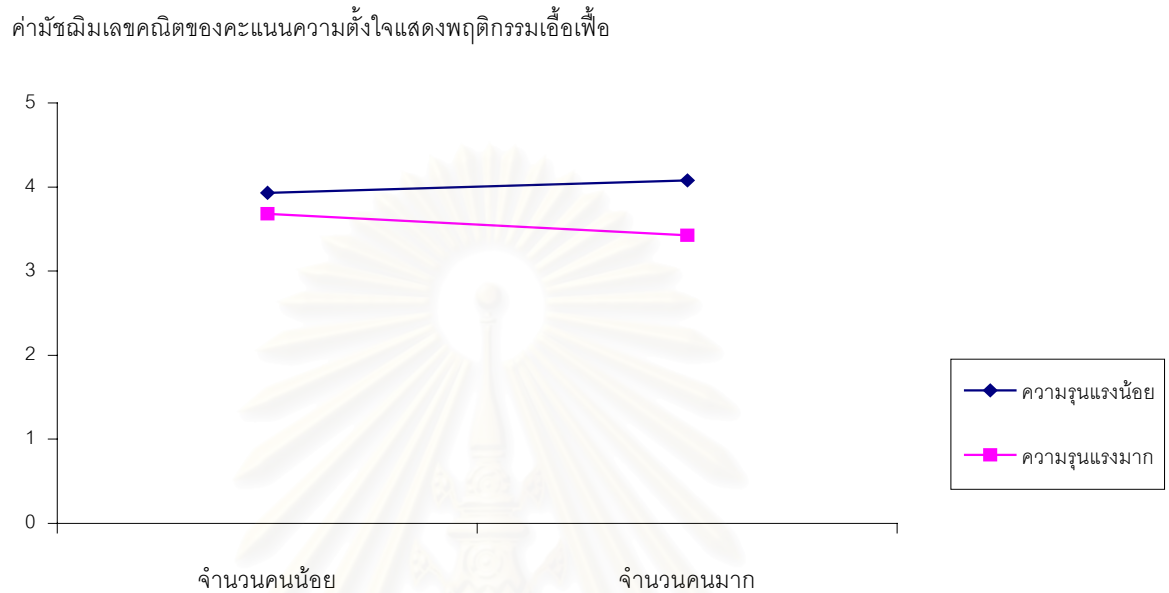
ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ผลหลัก				
จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว	0.195	1	0.195	0.880
ความคลาดเคลื่อน (จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว)	13.048	59	0.221	-
ระดับความรุนแรงของสถานการณ์	12.376	1	12.376	25.344*
ความคลาดเคลื่อน (ระดับความรุนแรงของสถานการณ์)	28.811	59	0.488	-
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์	2.367	1	2.367	8.704*
ความคลาดเคลื่อน(จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์)	16.043	59	0.272	-

* $P < .05$

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ พบว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวที่แตกต่างกัน มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกันมีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 25.344, p < .05$) อย่างไรก็ตามยังพบว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 8.704, p < .05$) กล่าวคือ ความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้น เป็นผลมาจากความแตกต่างของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยได้นำค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือมาเขียนเป็นกราฟ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 กราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ร่วมของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมกันต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวที่ต่างกันและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต่างกันมีผลทำให้คะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่างกัน ซึ่งในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีระดับความรุนแรงของสถานการณ์น้อย เด็กจะมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีระดับความรุนแรงของสถานการณ์มาก ส่วนในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงพอๆกัน

จากตารางที่ 5 ที่พบว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ดังแสดงผลในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

สถานการณ์	คนน้อยและ รุนแรงน้อย	คนน้อยและ รุนแรงมาก	คนมากและ รุนแรงน้อย	คนมากและ รุนแรงมาก
คนน้อยและ รุนแรงน้อย	-	0.256	0.142	0.511*
คนน้อยและ รุนแรงมาก		-	0.397 *	0.256
คนมากและ รุนแรงน้อย			-	0.653*
คนมากและ รุนแรงมาก				-

* $p < .05$

จากตารางที่ 6 แสดงว่า ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย แต่เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าว (สถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย) สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก

บทที่ 4

การอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ เพื่อศึกษาถึงผลของระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่มีต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี โดยมีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีระดับการฟังพาดสูง เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น

จากผลการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดสูงและระดับการฟังพาดต่ำในสภาพการณ์ที่มีระดับความรุนแรงของสถานการณ์มากและระดับความรุนแรงของสถานการณ์น้อย พบว่า ระดับการฟังพาดที่แตกต่างกันมีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 255.036, p < .05$) และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกัน มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 15.344, p < .05$) นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 19.678, p < .05$) กล่าวคือ ความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้น เป็นผลมาจากความแตกต่างของระดับการฟังพาดและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

เมื่อวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ก็พบว่า ในสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่ระดับการฟังพาดสูงและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน แต่ในสถานการณ์ทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าว เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการฟังพาดต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีระดับการพึ่งพาสูง เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ แต่กลับไม่พบความแตกต่างของคะแนนดังกล่าว ระหว่างสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย

เนื่องจากที่ผ่านมาผู้วิจัยไม่พบว่า มีการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ หากแต่พบเพียงการศึกษาถึงผลของระดับการพึ่งพาที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ แยกตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์เท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาที่ผ่านมาดังกล่าวในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมอธิบายถึงผลการวิจัยในครั้งนี้ด้วย กล่าวคือ จากผลการวิจัยที่พบว่า เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Piliavin, Rodin & Piliavin (1969 cited in Bar-Tal, 1976) ที่พบว่า ในสถานการณ์ที่มีระดับความรุนแรงมาก คือ การล้มลงของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ บุคคลให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ล้มลงเพราะป่วย ซึ่งจัดเป็นผู้ที่มีระดับการพึ่งพาสูง เร็วกว่าให้การช่วยเหลือแก่ผู้ที่ล้มลงเพราะเมาสุรา ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำ ทั้งนี้เพราะบุคคลพิจารณาเห็นว่า คนที่ดื่มสุราจนเมาล้มลงนั้นเป็นการกระทำที่น่าตำหนิติเตียนเสียมากกว่าน่าให้การช่วยเหลือ

การที่เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก สูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับนั้น อาจเป็นเพราะเด็กพิจารณาเห็นว่า ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีระดับการพึ่งพาสูง เช่น คนตาบอด และคนขาหัก เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีลักษณะอ่อนแอกว่าตนเอง และเขาก็มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองน้อยอยู่แล้วนั้น เมื่อต้องมาประสบกับเหตุการณ์ที่ทำให้เขาต้องได้รับบาดเจ็บมากขึ้นไปอีก เขาก็จะยิ่งได้รับความลำบากมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสาเหตุที่ทำให้เขาต้องพึ่งพาผู้อื่น (cause of dependency) นั้นเกิดขึ้นโดยที่เขาไม่มีทางป้องกันได้ เช่น คนขาหักตกบันได คนตาบอดชนเสาไฟฟ้า เป็นต้น ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

ดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมของการต้องพึ่งพา (legitimacy of dependency) ที่สมควรจะได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง (ธีระพร อุวรรณโณ, 2537)

การที่เด็กอายุ 9 ปี สามารถพิจารณาถึงความเหมาะสมของการต้องพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้นได้นั้น อาจเป็นเพราะเด็กในช่วงอายุนี้มีพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของ Piaget อยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (concrete operational stage) (Brainerd, 1978; Shantz, 1983; Elkind, 1970 อ้างถึงใน สุจิตรา แก้วเขียว) รวมทั้งมีพัฒนาการของการรับรู้ความรู้สึก (empathy) ตามทฤษฎีของ Hoffman (1981 อ้างถึงใน เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์, 2536) อยู่ในขั้นที่เกิดการรับรู้ความรู้สึกในเงื่อนไขของชีวิตของบุคคล (empathy for another's life condition) โดยเด็กจะมีการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง (non-egocentric) เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นว่ามีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และความต้องการ เพราะทุกคนมีประสบการณ์ที่ต่างกันไป ซึ่งความสามารถเหล่านี้ อาจทำให้เด็กอายุ 9 ปี สามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือนั้นมีลักษณะเหมาะสมที่ตนเองจะให้ความช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไรก็ตาม นอกจากนั้นระดับการพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ต่างก็มีลักษณะทางร่างกายที่ต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ผู้หญิงแก่และผู้หญิงสาว คนขอทานที่พิการและคนขอทานที่มีร่างกายปกติ เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลให้เด็กสามารถตัดสินใจว่าตนเองตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีระดับการพึ่งพาสูงได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกลับไม่พบความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเด็กพิจารณาเห็นว่า ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือที่มีระดับการพึ่งพาสูงนั้น มีลักษณะทางร่างกายที่ไม่ปกติสมบูรณ์ หรือมีลักษณะที่อ่อนแอกว่าตนเอง เช่น คนแก่ คนตาบอด เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือมีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองได้น้อยลง จึงอาจส่งผลให้เด็กตัดสินใจว่า ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือดังกล่าวมีความเหมาะสมและควรค่าต่อการช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะมีความรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่า ในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือมากนั้น เด็กมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ สูงกว่าในสถานการณ์อื่นๆ และหากมีการเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ก็อาจทำให้พบความแตกต่างของคะแนนดังกล่าวได้

สมมติฐานที่ 2 ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น

จากผลการวิจัยโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ในสถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมากและจำนวนน้อยในสภาพการณ์ที่มีระดับความรุนแรงของสถานการณ์มากและระดับความรุนแรงของสถานการณ์น้อย พบว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวที่แตกต่างกัน มีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกันมีผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 25.344, p < .05$) อย่างไรก็ตามยังพบว่า จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือร่วมกันส่งผลต่อคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 8.704, p < .05$) กล่าวคือ ความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนั้น เป็นผลมาจากความแตกต่างของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

เมื่อวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey ก็พบว่า ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย แต่เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าว สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อไม่แตกต่างจากสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 ที่ว่า ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Darley & Latene' (1968 อ้างถึงใน

ธีระพร อุวรรณโณ, 2537) ที่พบว่า ในหมู่ผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่า ตนเป็นเพียงผู้เดียวที่พบกับ นักศึกษาที่เป็นลมบ้าหมู มีผู้ให้การช่วยเหลือโดยเร็วถึง 85% ส่วนผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่ามี นักศึกษาอื่นอีกคนรู้เห็นเหตุการณ์อยู่ด้วย ให้การช่วยเหลือเพียง 62% และผู้ร่วมการทดลองที่เข้าใจว่า มีนักศึกษาอื่นรู้เห็นเหตุการณ์อยู่ด้วยอีก 5 คน ให้การช่วยเหลือเพียง 31% เท่านั้น นอกจากนี้ยังไม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ Perterson (1983 cited in Kail & Wicks-Nelson, 1993) ที่ได้ทำการ ศึกษาในเด็กอายุ 6-11 ปี พบว่า เด็กที่เข้าใจว่ามีเด็กอื่นอยู่ในห้องเกมเพียงคนเดียว พยายามให้ความ ช่วยเหลือ เมื่อได้ยินเสียงของเด็กที่ร้องด้วยความเจ็บปวดดังออกมาจากห้องเกม มากกว่าเด็กที่เข้าใจ ว่ามีเด็กคนอื่น ๆ ที่สามารถช่วยเหลือ เด็กคนนั้นได้อยู่ในห้องเกมด้วยในทุกกลุ่มอายุ

ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปรากฏตัวของบุคคลอื่นในเหตุการณ์ที่ ต้องการความช่วยเหลือของ Darley & Latane (1968 อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ, 2537) ที่กล่าวว่า ผู้รู้เห็นคนเดียวจะให้ความช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายในสถานการณ์ฉุกเฉินมากกว่าเมื่อมีผู้รู้เห็นอื่น ๆ อยู่ด้วย หรือเรียกว่า “ผลของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง” (the bystander effect) ซึ่งมีสาเหตุมาจากการกระจายความรับผิดชอบ (diffusion of responsibility) กล่าวคือ ถ้ามีบุคคลเพียงคนเดียวที่รู้เห็น ถึงความทุกข์ของผู้เคราะห์ร้าย เขาจะมีความรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์นั้น เพราะหากเขา ไม่ให้ความช่วยเหลือ เขาก็จะรู้สึกผิด และอาจได้รับคำตำหนิติเตียน แต่หากมีบุคคลอื่นร่วมรู้เห็น เหตุการณ์ด้วยเขาก็จะรู้สึกว่า ความช่วยเหลือก็สามารถมาจากคนอื่น ๆ ได้ ดังนั้นความรับผิดชอบ ต่อการช่วยเหลือ และความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการช่วยเหลือจึงถูกแบ่งปันไปสู่ผู้อื่นด้วย (Sears et al., 1988)

ผลการวิจัยที่พบว่า ในสถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมากในสภาพการณ์ที่มี ระดับความรุนแรงน้อย เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสภาพการณ์ที่มี ระดับความรุนแรงมากนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจแสดงพฤติกรรม เอื้อเฟื้อในสถานการณ์ฉุกเฉินของ Bar-Tal (1976) เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ ในขั้นตอน ของการพิจารณา (the judgment process) จะให้ความช่วยเหลือหรือไม่นั้น นอกจากผู้ช่วยเหลือจะ คำนึงถึงการต้องใช้ความสามารถพิเศษหรือความพยายามอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึง การต้องเสียเวลา และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อร่างกายและทรัพย์สินของตนเองแล้ว ผู้ช่วยเหลือยังอาจ คิดไปถึงว่า หากการช่วยเหลือของเขาไม่มีประสิทธิภาพหรือเกิดความผิดพลาดขึ้น ก็จะทำให้เขาเกิด ความรู้สึกที่ตนเองล้มเหลวและไร้ความสามารถ และยังเกิดความละอายขายหน้าต่อสาธารณชนที่ ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วย และด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้เด็กพิจารณาว่า ในสถานการณ์มีระดับความ รุนแรงมากและมีบุคคลอื่นที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์จำนวนมาก หากการช่วยเหลือของเขาไม่ประสบความสำเร็จ

สำเร็จ เขาอาจต้องรู้สึกอับอายขายหน้าคนอื่น ๆ แต่ในทางตรงกันข้าม หากเป็นสถานการณ์ที่มีระดับความรุนแรงน้อยและมีบุคคลอื่นที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์จำนวนมาก เขามีโอกาสที่จะให้การช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้มีประสิทธิภาพมากกว่า และหากเขาทำสำเร็จ ก็อาจได้รับคำชมเชยหรือรางวัลจากผู้ที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วย ซึ่งปัจจัยนี้เองที่อาจส่งผลให้คะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมากและมีระดับความรุนแรงของสถานการณ์น้อย สูงกว่าสถานการณ์อื่น ๆ

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่ไม่พบความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อระหว่างสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อยนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (อ้างถึงใน พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530) ที่กล่าวว่า เด็กอายุ 7-11 ปี มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับมีจริยธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ (conventional level) ซึ่งในระดับนี้พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลจะขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กลุ่มหรือสังคมกำหนดหรือตั้งไว้ เช่น ระเบียบ ประเพณี หรือกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งการที่เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้ จึงอาจทำให้เด็กคิดแต่เพียงว่า เมื่อมีบุคคลอื่นร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ที่ต้องการพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ไม่ว่าจะมีความรุนแรงมากหรือน้อยก็ตาม ตนเองก็จะต้องแสดงพฤติกรรมดังกล่าวนั้นออกมาตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทั้งนี้เพราะเด็กทราบดีว่าพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเพื่อจัดเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ทุกสังคมยอมรับว่าดี และสนับสนุนให้สมาชิกแสดงออกมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Schwartz & Gottlieb (1980, cited in Sears et al., 1988) ที่กล่าวว่า หากบุคคลทราบดีว่ามีผู้อื่นเฝ้ามองดูพฤติกรรมของเขาอยู่ เขาก็อาจจะพยายามคิดว่าผู้อื่นคาดหวังให้เขาแสดงพฤติกรรมอย่างไร และเขาก็จะพยายามแสดงพฤติกรรมในลักษณะนั้นออกมา ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่พบว่า ความแตกต่างของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี ระหว่างสถานการณ์ทั้ง 2 สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี
2. เพื่อศึกษาผลของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีระดับการพึ่งพาสูง เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น
2. ในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงมากและมีจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวน้อย เด็กจะมีความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสูงกว่าในสถานการณ์อื่น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน อายุเฉลี่ย 9 ปี 7 เดือน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผลของระดับการพึ่งพาและจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของ Bar-Tal (1976) และ Latane & Darley (1970) โดยแบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อนี้แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

1. แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระดับการพึ่งพาของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 สถานการณ์สมมติที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

1.2 สถานการณ์สมมติที่ผู้ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 3 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 2 เรื่อง

1.3 ภาพวาดขนาด 6x8 นิ้ว ที่ใช้สำหรับแสดงประกอบการเล่าเรื่องสถานการณ์สมมติ ทั้ง 10 เรื่อง เรื่องละ 2 ภาพ รวมทั้งหมด 20 ภาพ

1.4 แบบประเมินค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นสำหรับให้นักเรียนใช้ในการประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง

2. แบบวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว ซึ่งประกอบด้วย

2.1 สถานการณ์สมมติที่มีการปรากฏตัวของผู้อื่นจำนวนน้อย จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

2.2 สถานการณ์สมมติที่มีการปรากฏตัวของผู้อื่นจำนวนมาก จำนวน 5 เรื่อง แบ่งเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยจำนวน 2 เรื่อง และสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากจำนวน 3 เรื่อง

2.3 ภาพวาดขนาด 6x8 นิ้ว ที่ใช้สำหรับแสดงประกอบการเล่าเรื่องสถานการณ์สมมติ ทั้ง 10 เรื่อง เรื่องละ 2 ภาพ รวมทั้งหมด 20 ภาพ

2.4 แบบประเมินค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขึ้นสำหรับให้นักเรียนใช้ในการประเมินความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity)
2. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปเก็บข้อมูลนำร่อง จากเด็กระดับประถมศึกษาที่มีอายุ 9 ปี จำนวน 30 คน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก และนำมาตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของเครื่องมือ ด้วยวิธีการวัดความสอดคล้องภายใน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)
3. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จำนวน 60 คน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก
4. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนดำเนินการวิจัย โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเด็กที่โรงเรียนเป็นเวลา 2 สัปดาห์
5. นำเด็กเข้ารับการทดสอบเป็นรายบุคคล ในห้องที่ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้ โดยเด็กทุกคนจะได้ฟังผู้วิจัยเล่าเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติที่มีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือใน 4 สถานการณ์ คือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวัดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อใน 4 สถานการณ์ คือ

  - สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ
  - สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง
  - สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนน้อย
  - สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมาก

โดยในแต่ละสถานการณ์ยังแบ่งออกเป็นสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงน้อยและสภาพการณ์ที่มีความรุนแรงมากด้วย ซึ่งในแต่ละสถานการณ์จะประกอบด้วยเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์สมมติ จำนวน 5 เรื่อง รวมทั้งหมด 20 เรื่อง

เด็กทุกคนจะได้ฟังผู้วิจัยเล่าเรื่องทั้งหมด 20 เรื่อง แต่ผู้วิจัยจะมีการสลับลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการจับสลากลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน และผู้วิจัยจะแบ่งเล่าเรื่องให้เด็กแต่ละคนฟังวันละ 5 เรื่อง ตามลำดับของเรื่องที่ได้กำหนดไว้ (ลำดับของเรื่องที่จะนำเสนอสำหรับเด็กแต่ละคนแสดงไว้ในภาคผนวก ค) และหลังจากที่ผู้วิจัยเล่าเรื่องราวแต่ละเรื่องจบแล้ว ผู้วิจัยจะให้เด็กประเมินความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของตนเองลงในแบบประเมินที่ผู้วิจัยกำหนดให้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PS (Statistical Package for Social Science/Personal Computer) ดังต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยแยกตามระดับการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และนำค่าเฉลี่ยที่ได้ในแต่ละระดับของการพึ่งพาและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ มาทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Tukey's Honestly Significant Difference (HSD)

2. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยแยกตามระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ และนำค่าเฉลี่ยที่ได้ในแต่ละระดับของจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัวและระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ มาทดสอบความแตกต่างด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way ANOVA with repeated measures) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Tukey's Honestly Significant Difference (HSD)

ผลการวิจัย

1. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาสูงและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีระดับการพึ่งพาต่ำและมีความรุนแรงมาก ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เด็กมีคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงน้อย สูงกว่าสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงน้อย

5. ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนความตั้งใจแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กในสถานการณ์ที่มีจำนวนคนมากและมีความรุนแรงมาก และสถานการณ์ที่มีจำนวนคนน้อยและมีความรุนแรงมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลของระดับการฟังพวา จำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏตัว และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในเด็กวัยอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ลักษณะอื่นๆ เช่น การได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้ออยู่ก่อน หรืออารมณ์ของผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น ว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กหรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2544). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล เวอร์ชัน 7-11*.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้ สตูดิโอ.

จรรยา นาคะรัต. (2527). *ผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียน*

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธีระพร อุวรรณโณ. (2537). *จิตวิทยาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพมาศ ธีระเวคิน. (2539). *จิตวิทยาสังคมกับชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง กรรณสูตร. (2542). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาพร แซ่เตียว. (2541). *ผลของการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงผู้อื่นที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ*

ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย. (2530). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่*

ล่าสุด). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ไไล ทองไพบุณย์. (2528). *การเปรียบเทียบการเรียนรู้พฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กจากตัวแบบ*

ในนิทานประกอบภาพกับตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นมือ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง, พรพิมล วราวุฒิปุฒิมงคล และ แสงสุรีย์ สำอางค์กุล. (2527).

จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2536). *พัฒนาการทางพุทธิปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โยธิน คันสนยุทธ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2529). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วันดี ละของทิพรส. (2540). *ความสัมพันธ์ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของเด็กชั้นประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมโภชน์ เขี่ยมสุภาชาติ. (2541). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกานดา นิมทองคำ. (2535). *ตัวแปรเชิงจิตสังคมและชีวพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตรา แก้วเขียว. (2534). *การเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดแตกต่างกันในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและไม่มีผู้สังเกต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังสนา ภัทรายุตวรรตน์. (2532). *ผลของการใช้กิจกรรมฝึกให้คิดและการเสริมแรงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่มีต่อการเพิ่มพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กก่อนวัยเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bar-Tal, D. (1976). *Prosocial behavior: Theory and research*. Washington, D.C.: Hemisphere.
- Bickman, L. (1972). Social influence and diffusion of responsibility in an emergency. *Journal of Experimental Social Psychology*, 8, 438-445.
- Brehm, S. S., Kassin, M. S., & Gibbon, X. F. (1981). *Developmental social psychology*. New York: Oxford University Press.

- Brehony, K. A. (1999). *Ordinary grace: An experimental of the roots of compassion, altruism, and empathy, and the ordinary individuals who help others in extraordinary ways*. New York: Riverhead Books.
- Bridgeman, D. L. (1983). *The nature of prosocial development: Interdisciplinary theories and strategies*. New York: Academic Press.
- Clark, M. S. (1991). *Prosocial behavior: 12 Review of personality and social psychology*. Newbury Park: Sage.
- Clark, R. D., & Word, L. E. (1972). Why don't bystander help? Because of ambiguity?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24, 392-400.
- Craig, G. J. (1989). *Human development*. Englewood Cliffs, NJ: Printice-Hall.
- Crain, W. (1992). *Theories of developmental: Concepts and application (3 rd ed.)*. Englewood Cliffs, NJ: Printice-Hall.
- Derlega, V. J., & Grzelak, J. (1992). *Cooperation and helping behavior: Theories and research*. New York: Academic Press.
- Girden, E. R. (1992). *ANOVA: Repeated measures*. Newbury Park, CA: Sage.
- Green, M. (1989). *Theories of human development: A comparative approach*. Englewood Cliffs, NJ: Printice-Hall.
- Grusec, J. E., & Lytton, H. (1988). *Social development history, theory and research*. New York: Springer-Verlag.
- Kail, R. V., & Wick-Nelson, R. (1993). *Developmental psychology (5 th ed.)*. Englewood Cliffs, NJ: Printice-Hall.
- Killenand, M., & Hart, D. (1995). *Morality in everyday life: Development perspectives*. New York: Cambridge University Press.
- Kurtines, W. M., & Gerwitz, J. L. (1984). *Morality, moral behavior, and moral development*. New York: John Wiley.
- Kurtines, W. M., & Gerwitz, J. L. (1995). *Moral development: An introduction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Latane, B., & Darley, J. M. (1970). *The unresponsive bystander: Why doesn't help*. New York: Appleton-Century-Crofts.

- Latane, B., & Rodin, J. (1968). Ten years of research on group size and helping. *Psychology Bulletin*, 89(2), 308-324.
- Lerner, R. M. (1986). *Concepts and theories of human development (2nd ed.)*. New York: Random House.
- Lieberman, M. R., Wick-Nelson, R., & Kail, V. R. (1986). *Developmental psychology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Lippa, R. A. (1984). *Introduction to social psychology (2nd ed.)*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Maccoby, E. E. (1980). *Social development*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Moshman, D., Glover, J. A., & Bruning, R. H. (1978). *Social development*. Boston: Little Brown.
- Newman, B. M., & Newman, P. R. (1995). *Development through life: A psychosocial approach*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Perry, G., & Bussey, K. (1984). *Social development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Phillips, R. P. (1995). *Invitation to social psychology*. Harcourt Brace College.
- Pillavin, J. A., & Pillavin, I. M. (1972). The effect of blood on reactions to a victim. *Journal of Personality and Social Psychology*, 23, 353-361.
- Pomazal, R. J., & Clore, G. L. (1973). Helping on the highway: The effects of dependency and sex. *Journal of Applied Social Psychology*, 3, 150-164.
- Rushton, J. P., & Sorrentino, M. R. (1981). *Altruism and helping behavior: Social, personality, and developmental perspectives*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rubin, K. H., & Schneider, F. W. (1973). The relationship between moral judgment egocentrism and altruism behavior. *Child Development*, 44, 661-665.
- Schaps, E. (1972). Cost, dependency, and helping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 21, 74-78.
- Sears, D. O., Peplau, L. A., Freedman, J. L., & Taylor, S. E. (1988). *Social psychology (6th ed.)*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Shaffer, D. R. (1985). *Developmental psychology: Theory, research, and application*. Monterey, CA: Brooks/Cole.

- Stark, O. (1995). *Altruism and beyond*. New York: Cambridge University Press.
- Staub, E. (1970). A child in distress: The effect of focusing responsibility on children on their attempts to help . *Developmental Psychology*, 2, 152-153.
- Staub, E. (1970). A child in distress: The influence of age and number of witnesses on children's attempts to help. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14, 130-140.
- Staub, E. (1970). *Positive social behavior and morality*. New York: Academic Press.
- Taylor, C. J. (1998). Factors affecting behavior toward people with disabilities. *Journal of Social Psychology*, 138(6), 766-771.
- Worchel, S., & Cooper, J. (1983). *Understanding Social Psychology*. Homewood: The Dorsey Press.
- Zimmerman, B. J., & Levy, G. D. (2000). Social cognitive predictors of prosocial behavior toward same and alternate race children among white pre-schoolers. *Current Psychology*, 19(3), 175-182.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ อาจารย์คณะจิตวิทยา สาขาจิตวิทยา
พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ อาจารย์คณะจิตวิทยา สาขาจิตวิทยา
พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร อาจารย์คณะจิตวิทยา สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

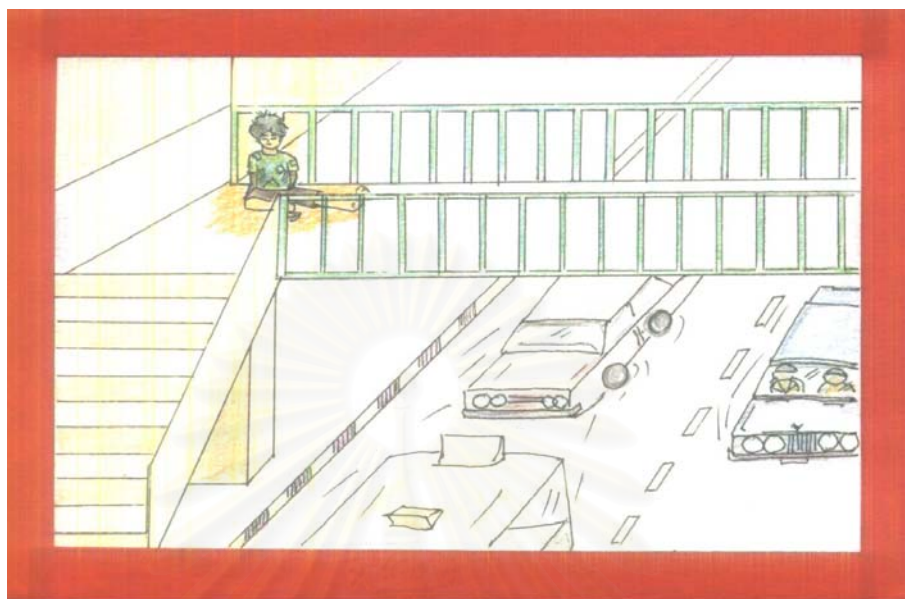
ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

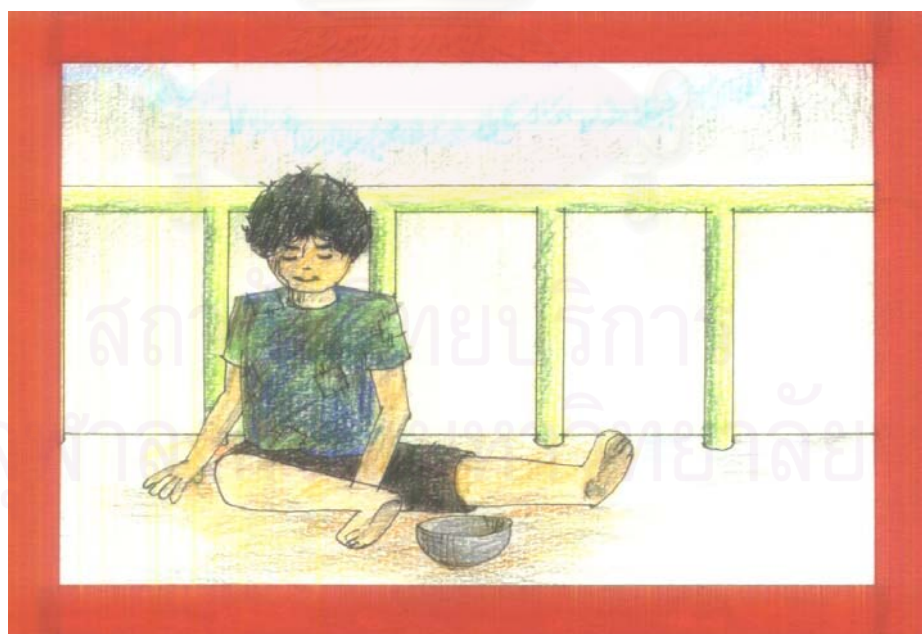
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาต่ำ
เรื่องที่ 1

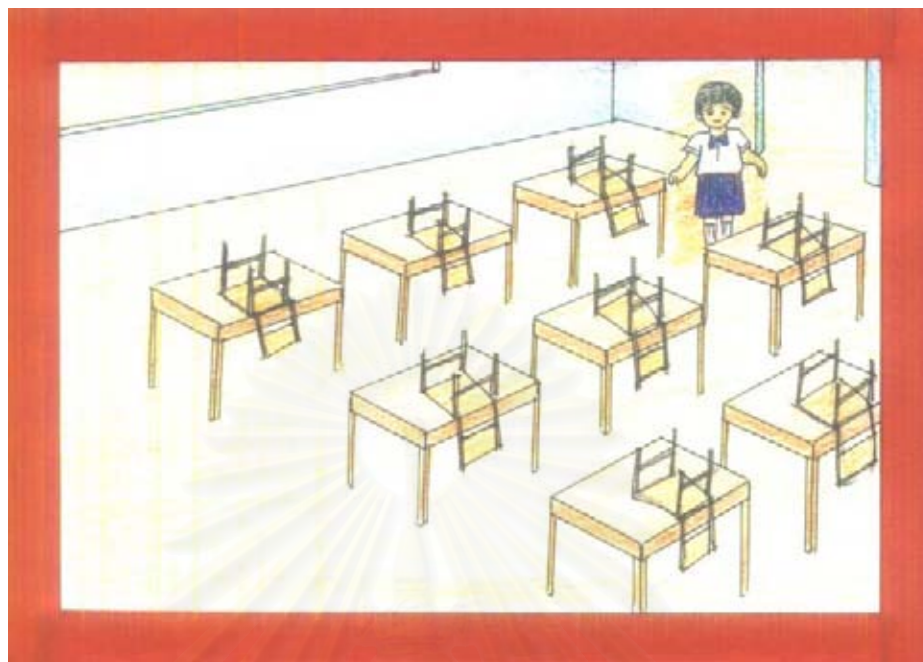

สมมติว่า นักเรียนกำลังจะเดินข้ามสะพานลอย นักเรียนมองเห็นผู้ชายคนหนึ่งกำลังนั่งอยู่บนสะพานลอยนั้น

เมื่อเดินเข้าไปใกล้ จึงพบว่า ผู้ชายคนนั้นมีร่างกายปกติและกำลังนั่งขอทานอยู่
นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 2

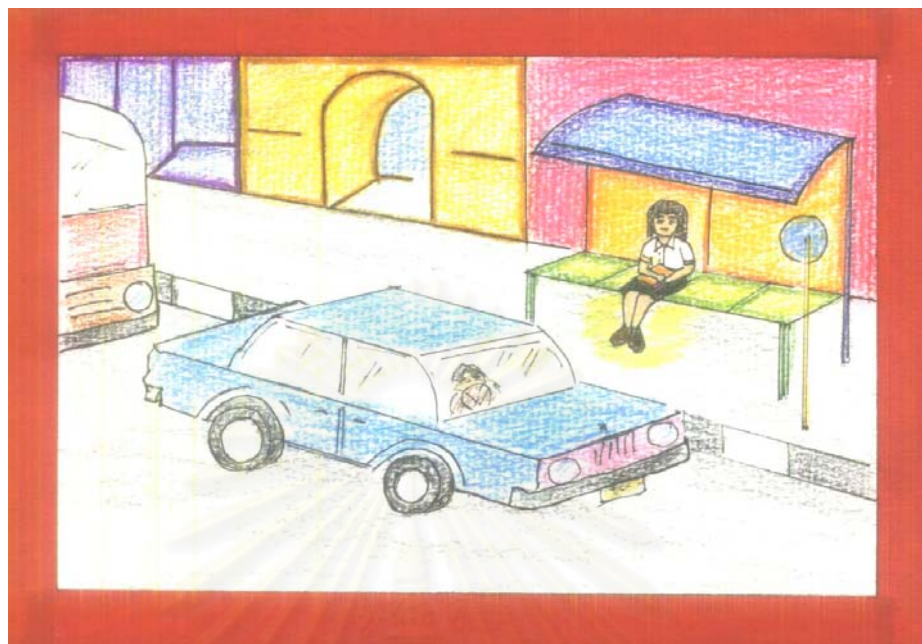

สมมติว่า นักเรียนมาถึงห้องเรียนแต่เช้าตรู่ นักเรียนมองเห็นเพื่อนนักเรียนหญิงที่มีร่างกายปกติคนหนึ่งมาถึงห้องเรียนก่อนแล้ว

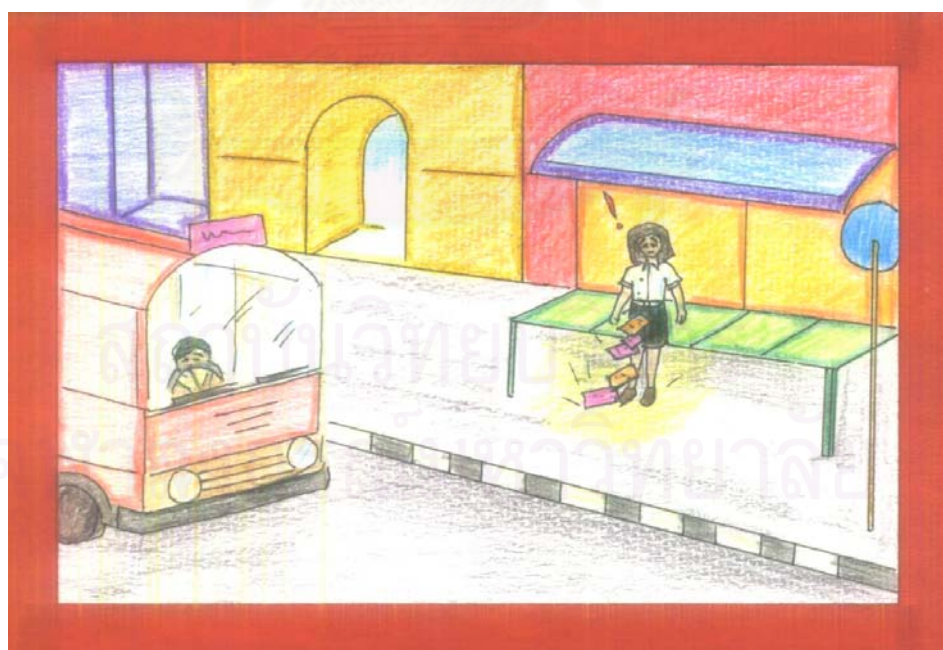

นักเรียนหญิงคนนั้นกำลังยกเก้าอี้ของนักเรียนทุกคนในห้องลงจากโต๊ะเรียน นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 3

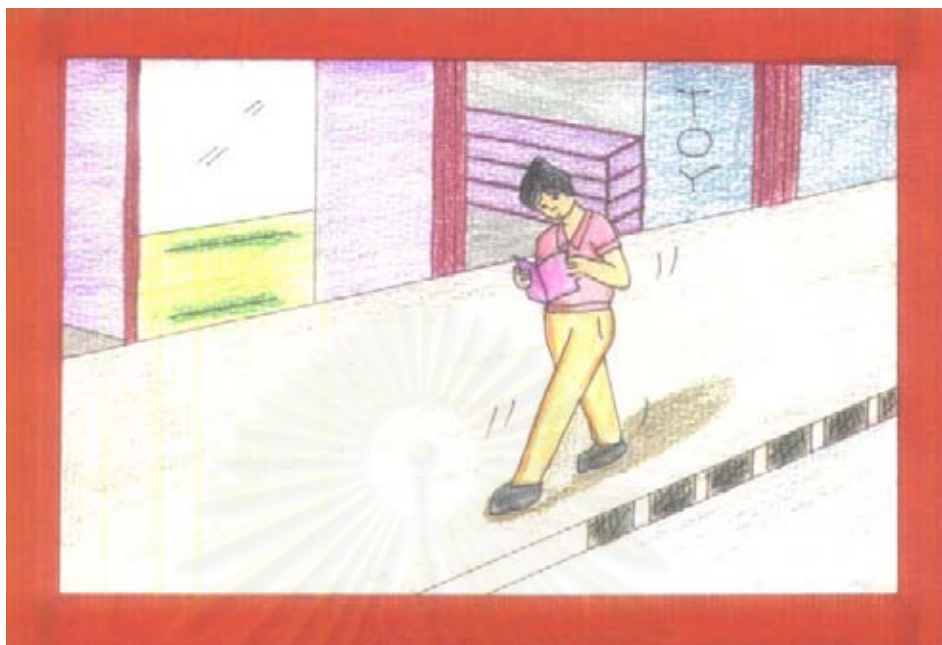
สมมติว่า นักเรียนกำลังเดินไปที่ป้ายหยุดรถประจำทาง นักเรียนมองเห็นนักศึกษาสาวที่มีร่างกายปกติคนหนึ่งซึ่งกำลังรอรถประจำทางอยู่

เมื่อนักเรียนเดินเข้าไปใกล้ นักศึกษาคนนั้นก็ยืนขึ้น ทำให้หนังสือที่วางอยู่บนตักของเธอตกลงบนพื้น นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 4

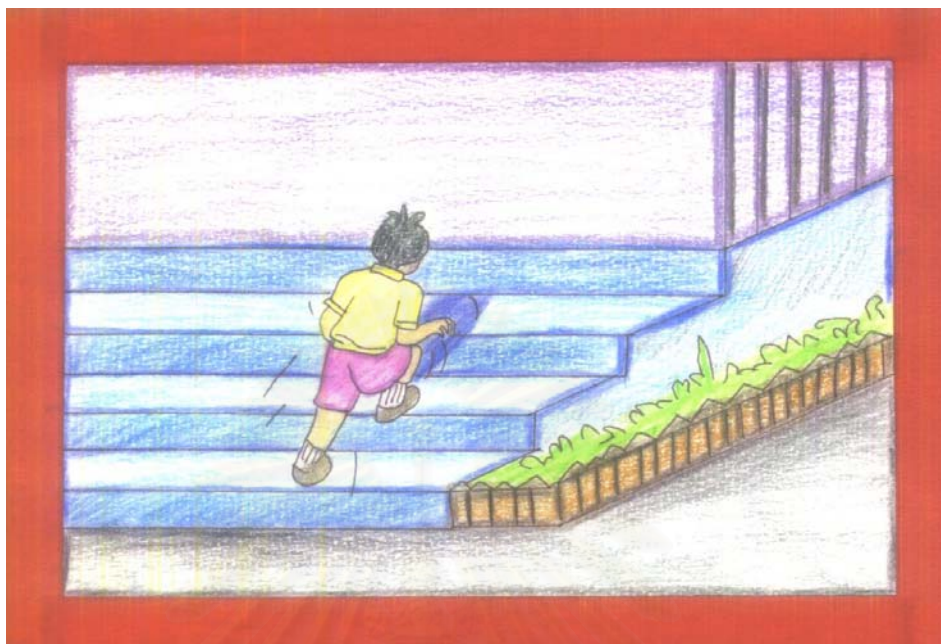

สมมติว่า นักเรียนกำลังเดินอยู่บนทางเท้าริมถนนแห่งหนึ่ง นักเรียนมองเห็นชายหนุ่มที่มีร่างกายปกติคนหนึ่งกำลังเดินก้มหน้าก้มตาอ่านหนังสือมา

และผู้ชายคนนั้นก็กำลังเดินชนกระถางต้นไม้ที่วางอยู่ริมทางเท้า นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 5

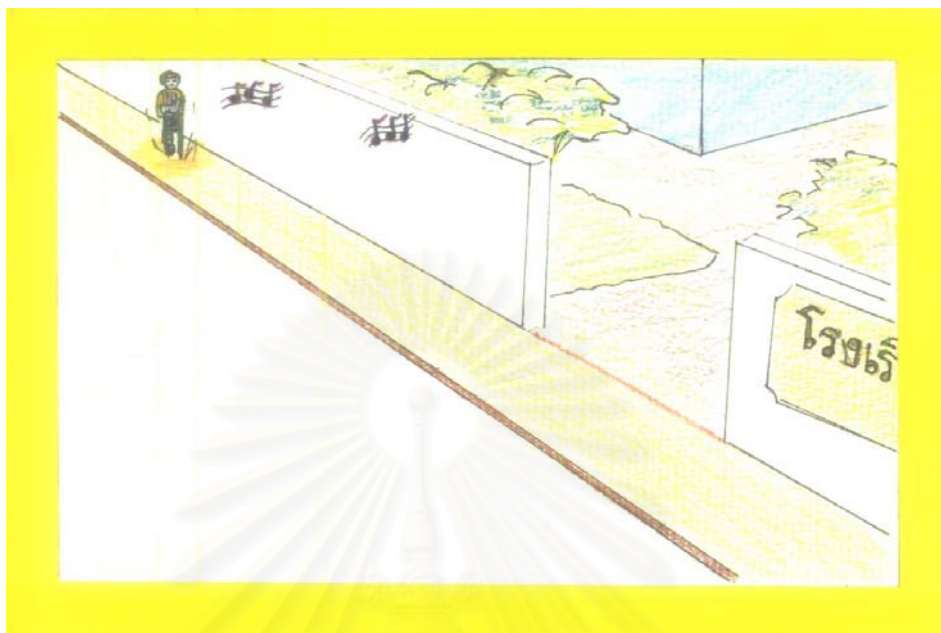
สมมติว่า นักเรียนกำลังจะเดินไปขึ้นบันไดเพื่อไปเข้าห้องเรียน นักเรียนมองเห็นเด็กชายที่มีร่างกายปกติคนหนึ่งเดินขึ้นบันไดอยู่

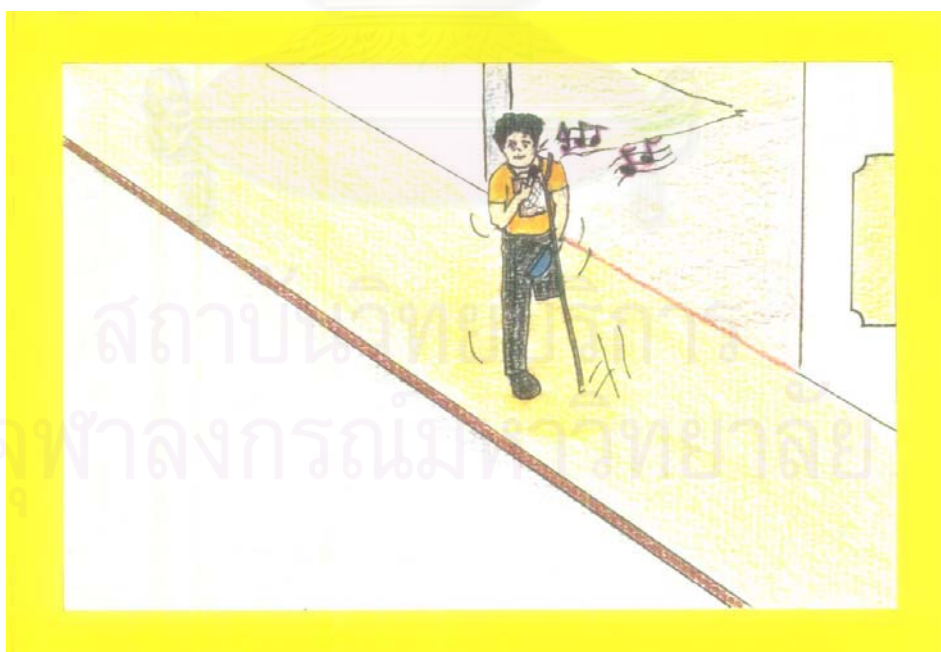
แต่เด็กชายคนนั้นก้าวเท้าพลาด ทำให้เขาล้มตกล้มบันได นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

สถานการณ์ที่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีระดับการพึ่งพาสูง
เรื่องที่ 1

สมมติว่า นักเรียนกำลังยืนรอเพื่อนๆอยู่ที่บริเวณหน้าโรงเรียน นักเรียนก็ได้ยินเสียงเพลงแว่วมาแต่ไกล

เมื่อหันไปมองก็เห็นผู้ชายขาด้วนคนหนึ่งซึ่งร้องเพลงขอทานกำลังเดินเข้ามาใกล้ นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 2

สมมติว่า นักเรียนมาถึงห้องเรียนแต่เช้าตรู่ นักเรียนมองเห็นเพื่อนนักเรียนหญิงคนหนึ่ง ซึ่งเข้าเฟือกที่แขนข้างขวามาถึงห้องเรียนก่อนแล้ว

นักเรียนหญิงคนนั้นกำลังเปิดหน้าต่างทุกบานของห้องเรียนอยู่ นักเรียนคิดว่าตนเอง จะทำอย่างไร

เรื่องที่ 3

สมมติว่า นักเรียนกำลังเดินเข้าไปในตลาดสด นักเรียนมองเห็นผู้หญิงแก่หลังค่อมคนหนึ่งถือถุงส้มกำลังเดินออกจากตลาด

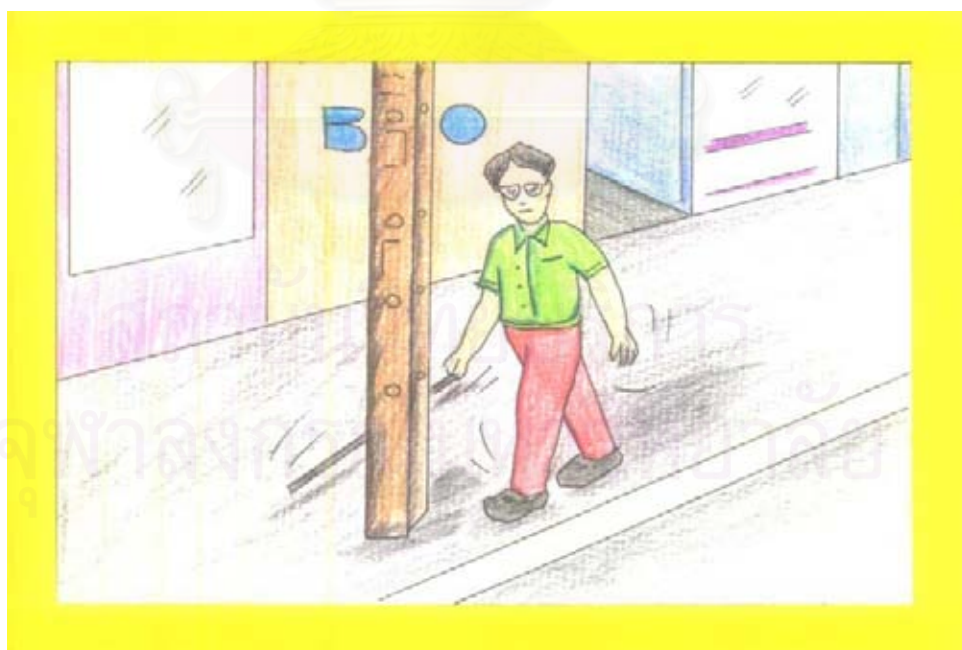
เมื่อเธอเดินมาได้สักระยะ ถุงส้มของเธอก็ขาด ทำให้ส้มตกกระจายเต็มพื้น
นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 4

สมมติว่า นักเรียนกำลังเดินอยู่บนทางเท้าริมถนนแห่งหนึ่ง นักเรียนมองเห็นผู้ชายตาบอดคนหนึ่งกำลังใช้ไม้เท้าค่อย ๆ เดินคลำทางมา

และผู้ชายตาบอดคนนั้นก็กำลังชนเสาไฟฟ้าที่อยู่ริมทางเท้า นักเรียนคิดว่าตนเองจะอย่างไร

เรื่องที่ 5

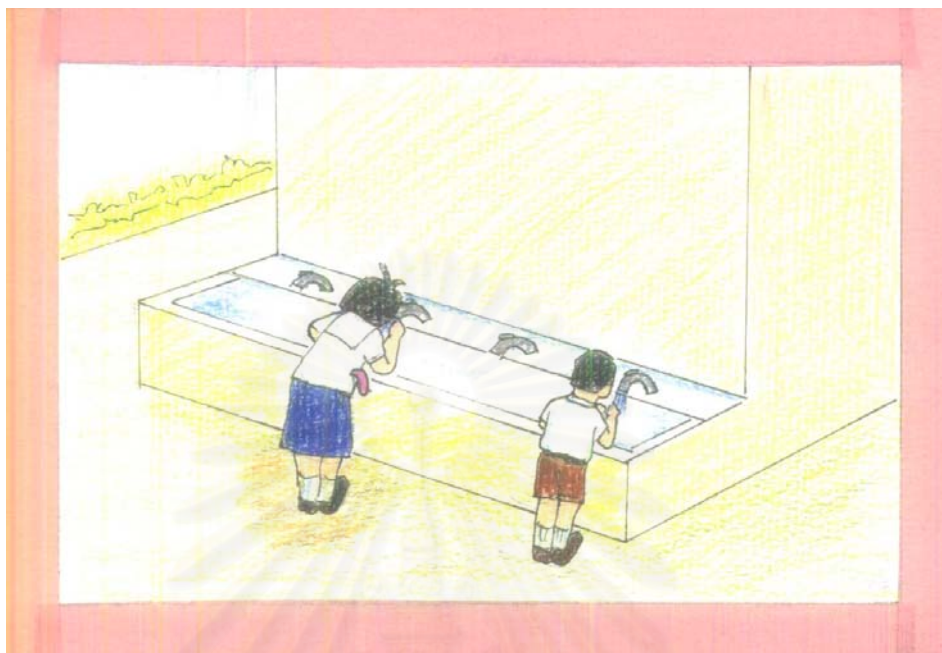
สมมติว่า นักเรียนกำลังจะเดินขึ้นบันไดเพื่อไปเข้าห้องเรียน นักเรียนมองเห็นเด็กชายคนหนึ่งซึ่งเข้าเฟือกที่ขาข้างขวากำลังใช้ไม้ยันรักแร้ช่วยพยุงตัวเดินลงบันไดมา

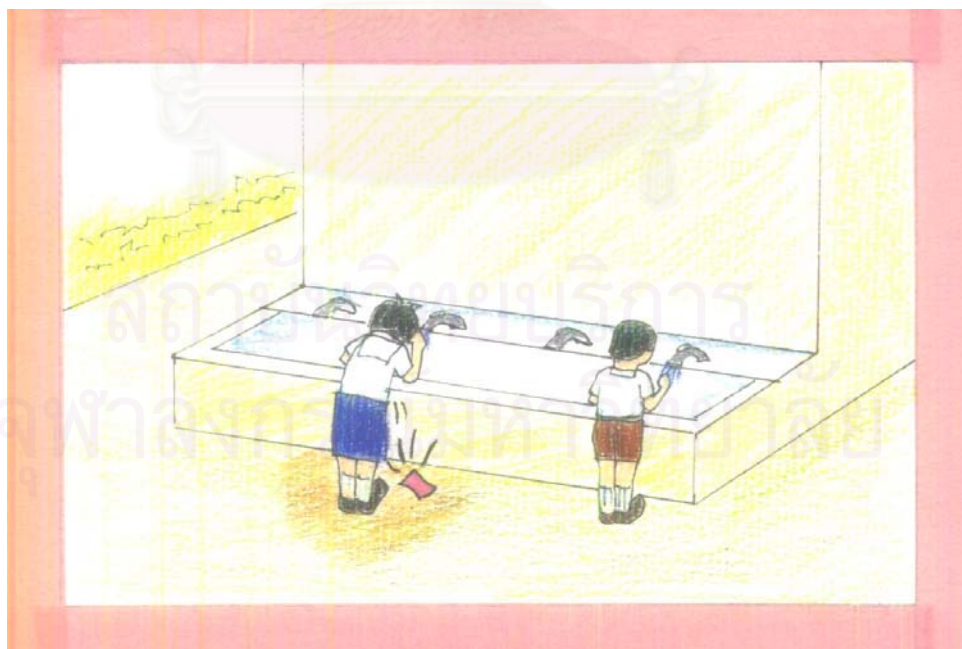
แต่เด็กชายคนนั้นก็ก้าวเท้าพลาด ทำให้เขาสี้นตกบันได นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนน้อย
เรื่องที่ 1

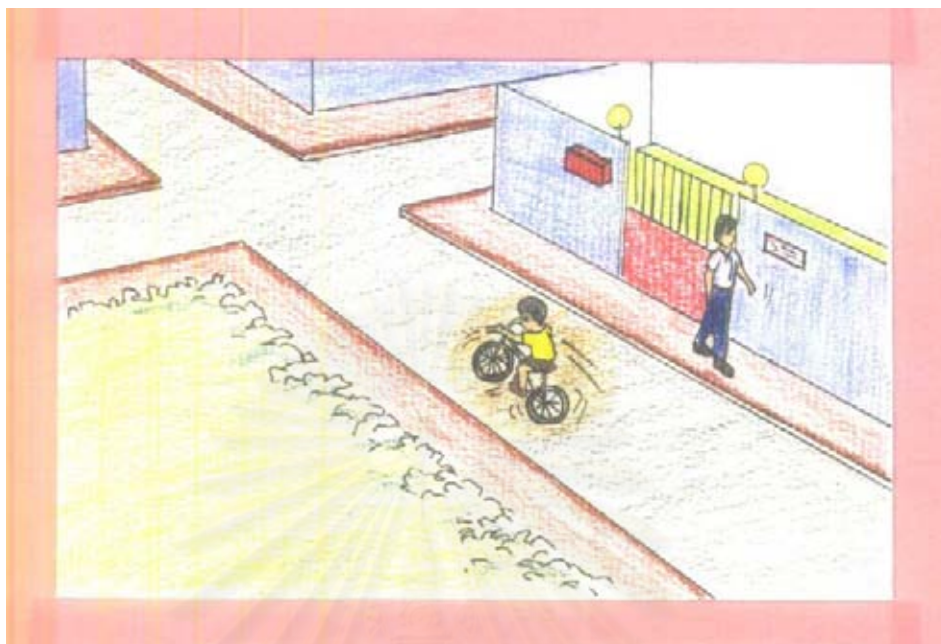

สมมติว่า นักเรียนกำลังจะเดินไปที่อ่างล้างมือ นักเรียนมองเห็นเด็กหญิงกำลังก้มล้างหน้า อยู่โดยมีเด็กชายอีก 1 คน กำลังยืนล้างมืออยู่ข้างๆ

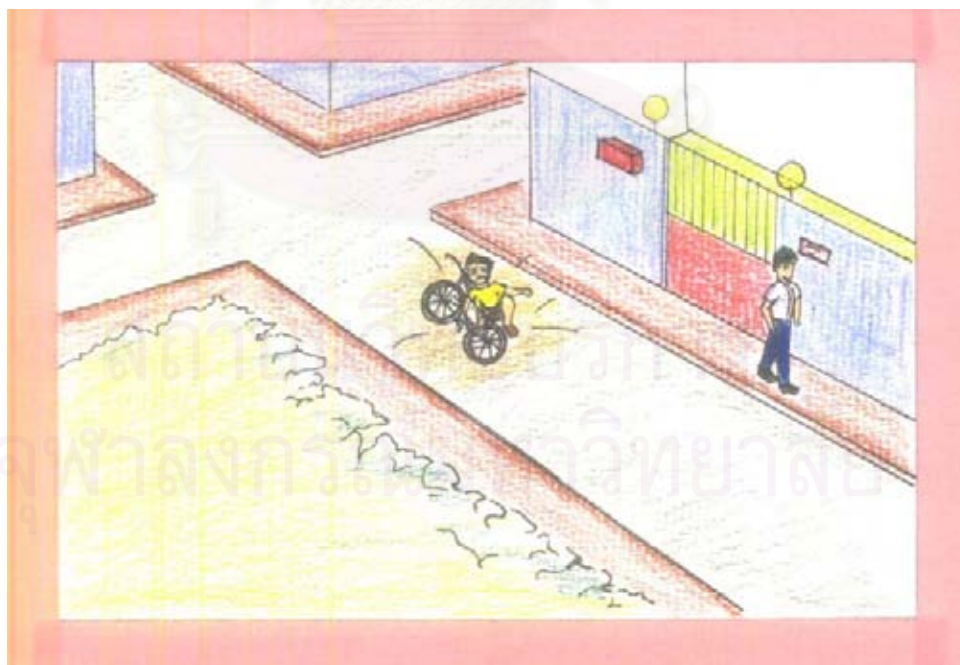

เด็กหญิงคนนั้นทำผ้าเช็ดหน้าตกโดยไม่รู้ตัว นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 2

สมมติว่า นักเรียนกำลังปั่นจักรยานอยู่ในซอยของหมู่บ้าน นักเรียนมองเห็นเด็กชายคนหนึ่งกำลังปั่นจักรยานอยู่ข้างหน้า โดยมีผู้ชายอีก 1 คนเดินสวนทางมา

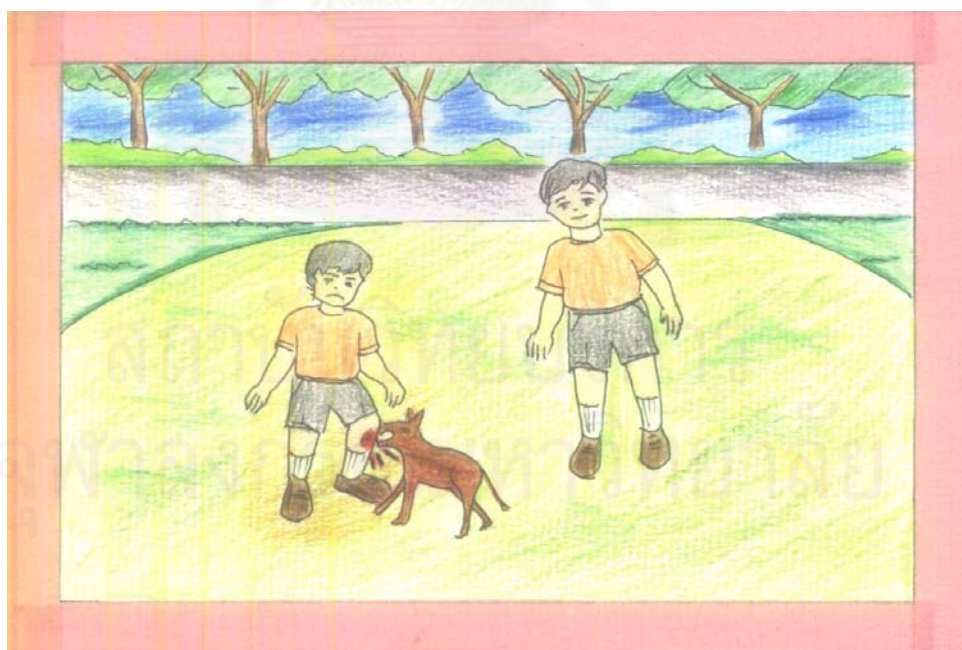
เด็กชายคนนั้นปั่นจักรยานไปตกหลุม ทำให้เขาล้มลงไปพร้อมกับจักรยาน
นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 3

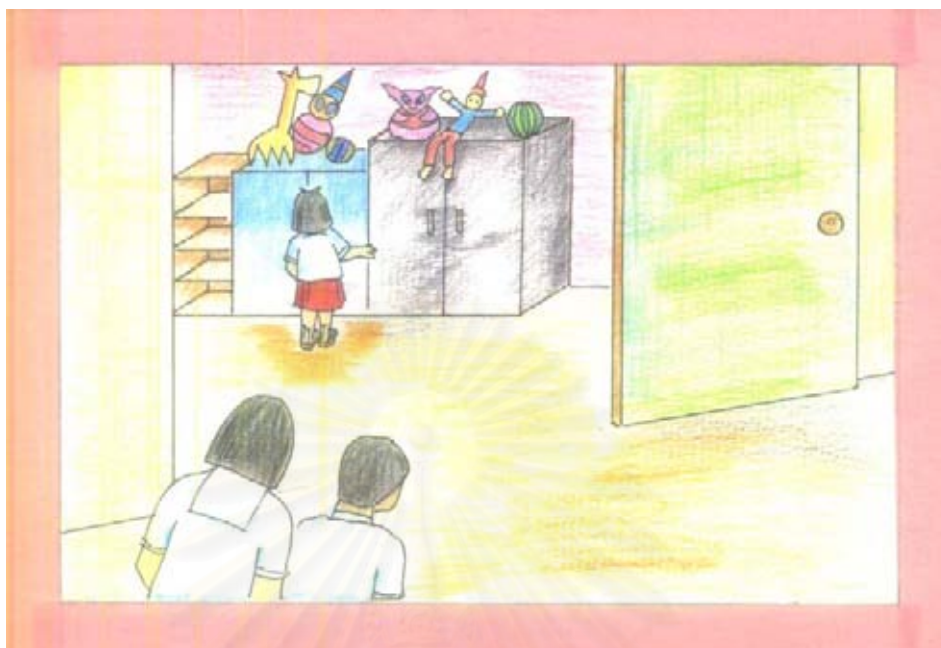

สมมติว่า นักเรียนกำลังนั่งเล่นอยู่บริเวณสนามหญ้า นักเรียนมองเห็นเด็กชาย 2 คน กำลังวิ่งเล่นกับลูกสุนัขอยู่

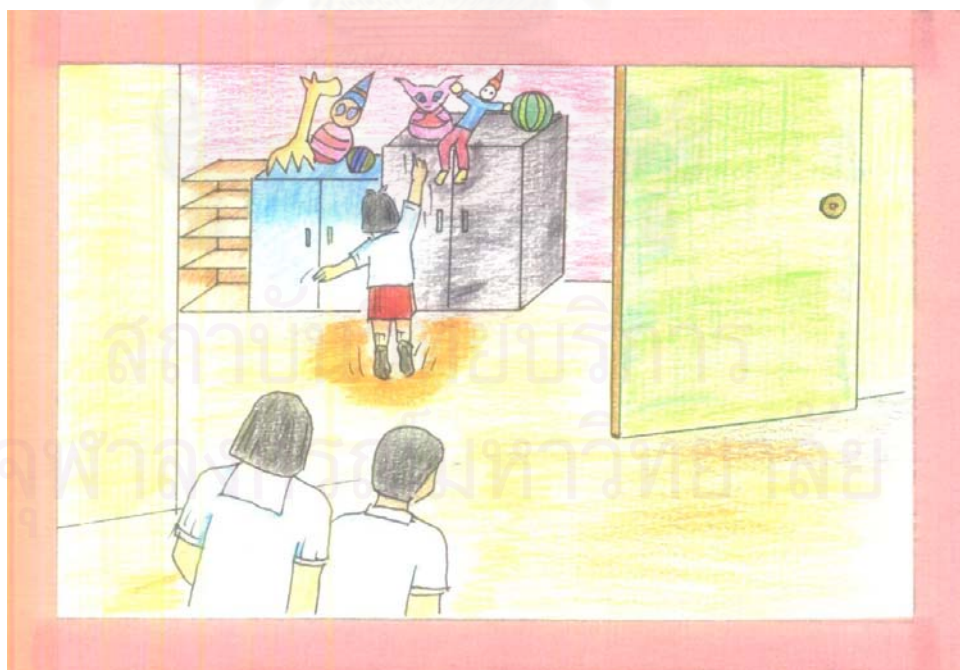

ต่อมาเด็กชายคนหนึ่งถูกลูกสุนัขกัดเข้าที่บริเวณขา นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 4

สมมติว่า นักเรียนกับเพื่อนอีก 2 คน กำลังเดินผ่านห้องเรียนของเด็กอนุบาล นักเรียนมองเห็นว่ามีเด็กอนุบาลคนหนึ่งอยู่ภายในห้องนั้นตามลำพัง

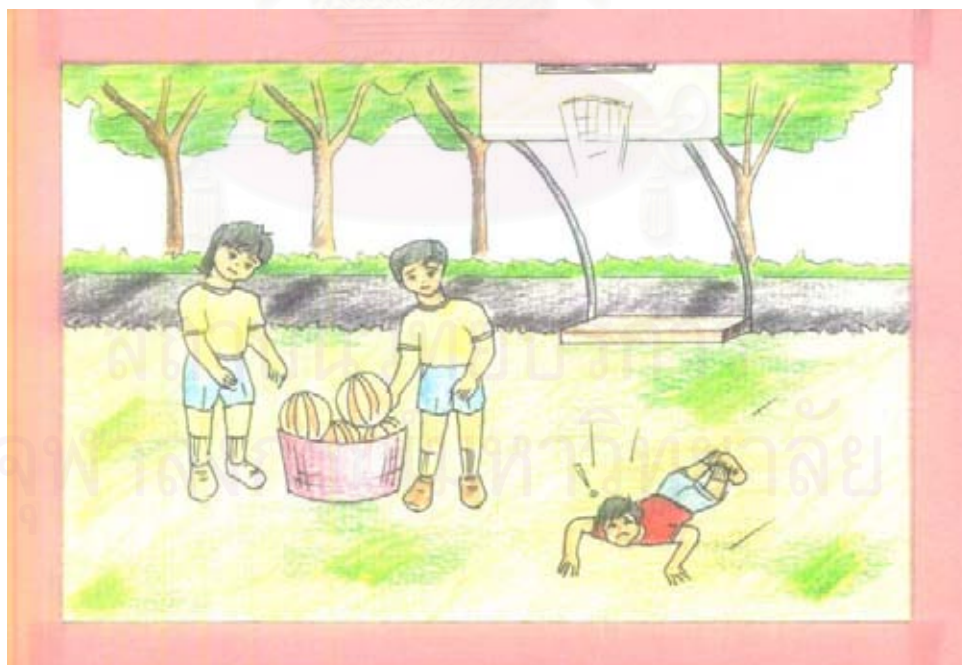
เด็กอนุบาลคนนั้นกำลังเขย่งปลายเท้า เพื่อพยายามเอื้อมหยิบของเล่นที่อยู่บนตู้เอกสาร นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 5

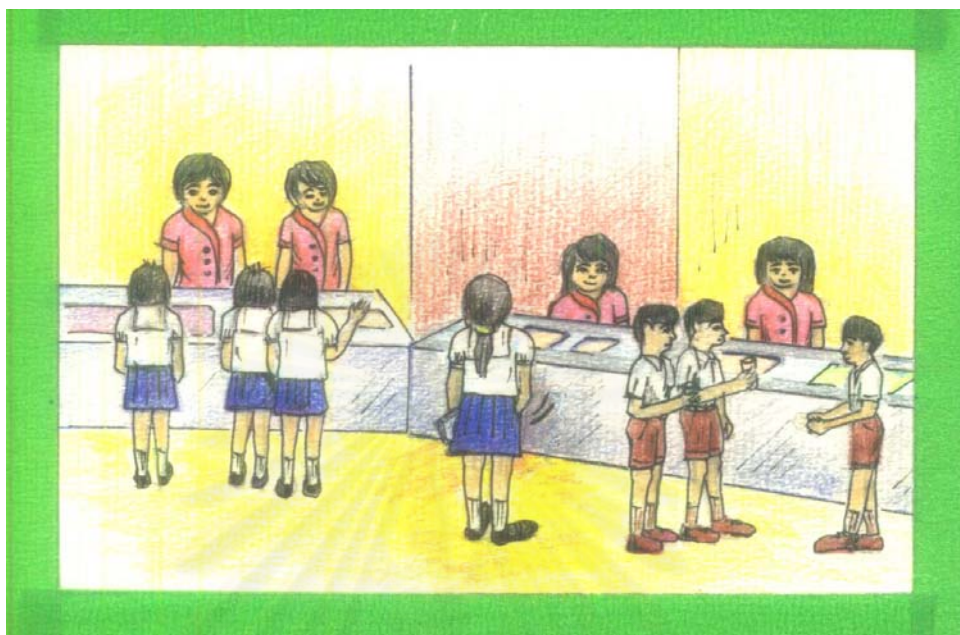
สมมติว่า นักเรียนกับเพื่อนอีก 2 คน กำลังช่วยกันเก็บอุปกรณ์กีฬา หลังจากเลิกเรียนวิชาพลศึกษาแล้ว นักเรียนมองเห็นเด็กอนุบาลคนหนึ่งวิ่งผ่านมา

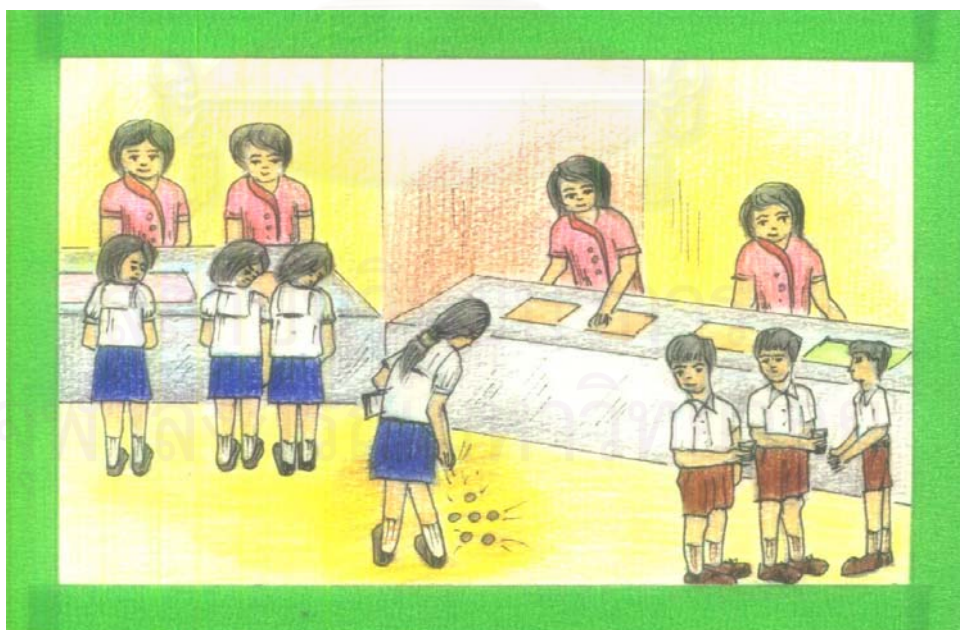
เด็กอนุบาลคนนั้นสะดุดขาของตัวเองล้มลง นักเรียนคิดว่าตนเองจะอย่างไร

สถานการณ์ที่มีการปรากฏตัวของบุคคลอื่นจำนวนมาก
เรื่องที่ 1

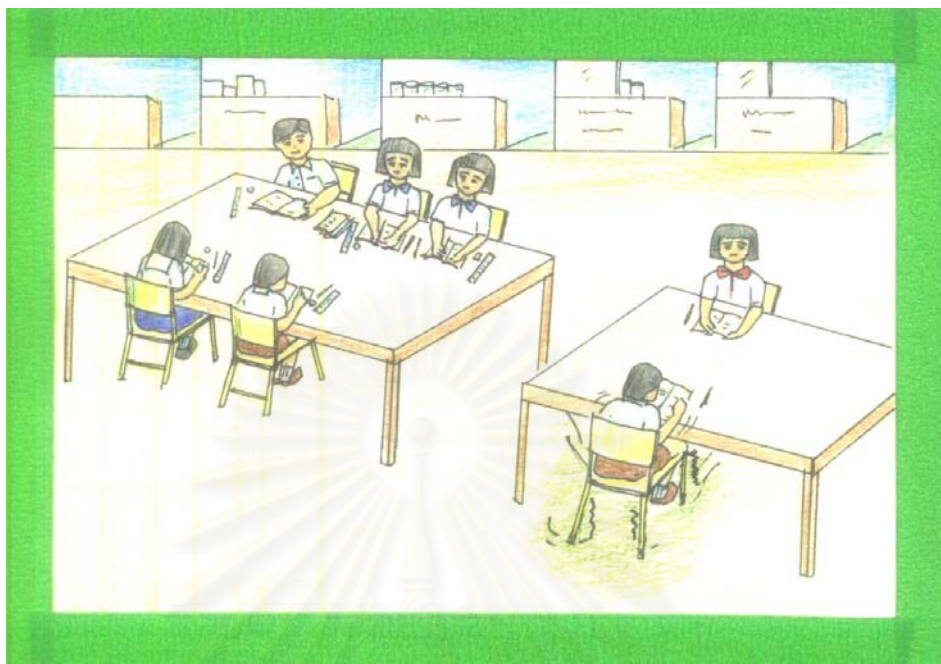

สมมติว่า นักเรียนกำลังเข้าไปซื้อสินค้าในสหกรณ์ของโรงเรียนในช่วงพักกลางวัน
ซึ่งมีนักเรียนมาเลือกซื้อสินค้าอยู่เป็นจำนวนมาก

นักเรียนมองเห็นเด็กหญิงคนหนึ่งทำเงินเหรียญตกกระจาย นักเรียนคิดว่าตนเอง
จะทำอย่างไร

เรื่องที่ 2

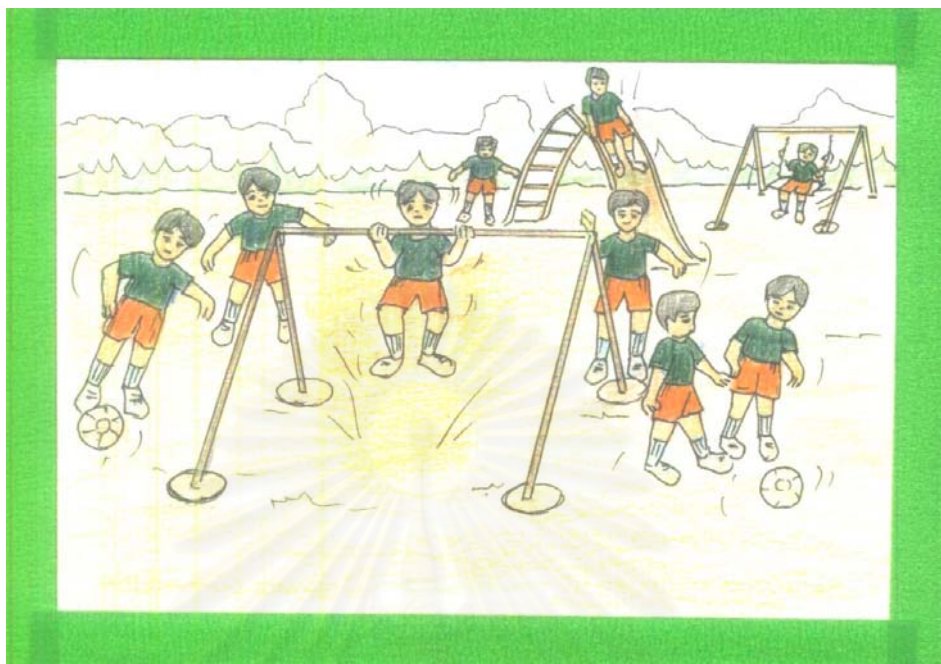
สมมติว่า นักเรียนกำลังนั่งทำการบ้านในขณะที่รอผู้ปกครองมารับกลับบ้านตอนเย็น โดยมีนักเรียนคนอื่นๆ นั่งทำการบ้านอยู่ด้วยอีกหลายคน

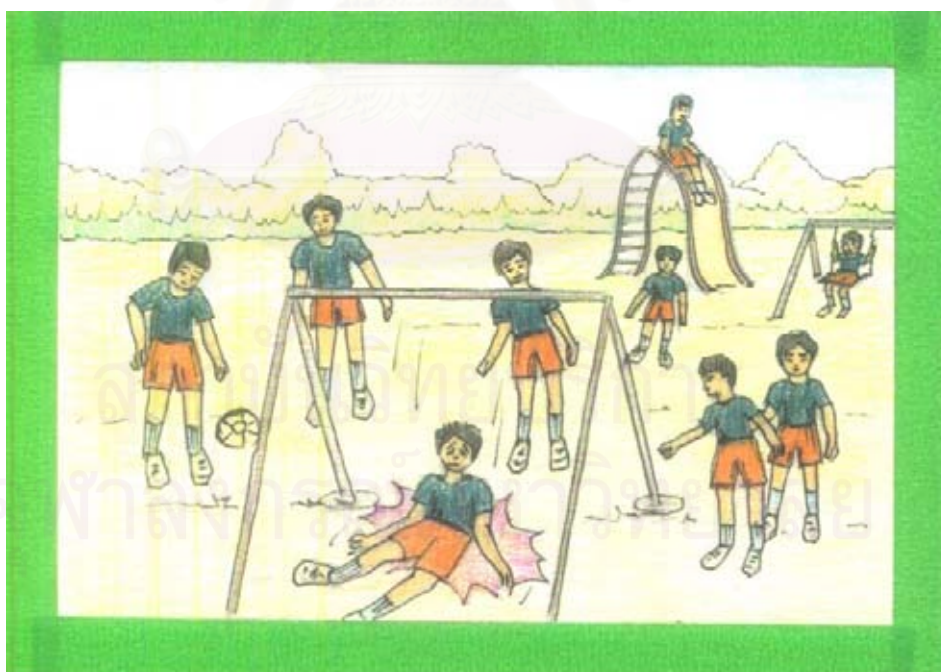
นักเรียนมองเห็นเด็กชายคนหนึ่งซึ่งนั่งทำการบ้านอยู่ที่โต๊ะข้างๆ พลัดตกจากเก้าอี้ นักเรียนคิดว่าตนเองจะอย่างไร

เรื่องที่ 3

สมมติว่านักเรียนกำลังเล่นเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นอยู่กับนักเรียนคนอื่นอีกหลายคน

นักเรียนมองเห็นเด็กชายคนหนึ่งพลัดตกลงมาจากบาร์ที่เขากำลังไหนเล่นอยู่
นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

เรื่องที่ 4

สมมติว่า นักเรียนกำลังเข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุดในช่วงพักกลางวัน ซึ่งมีนักเรียนเข้าไปใช้บริการอยู่เป็นจำนวนมาก

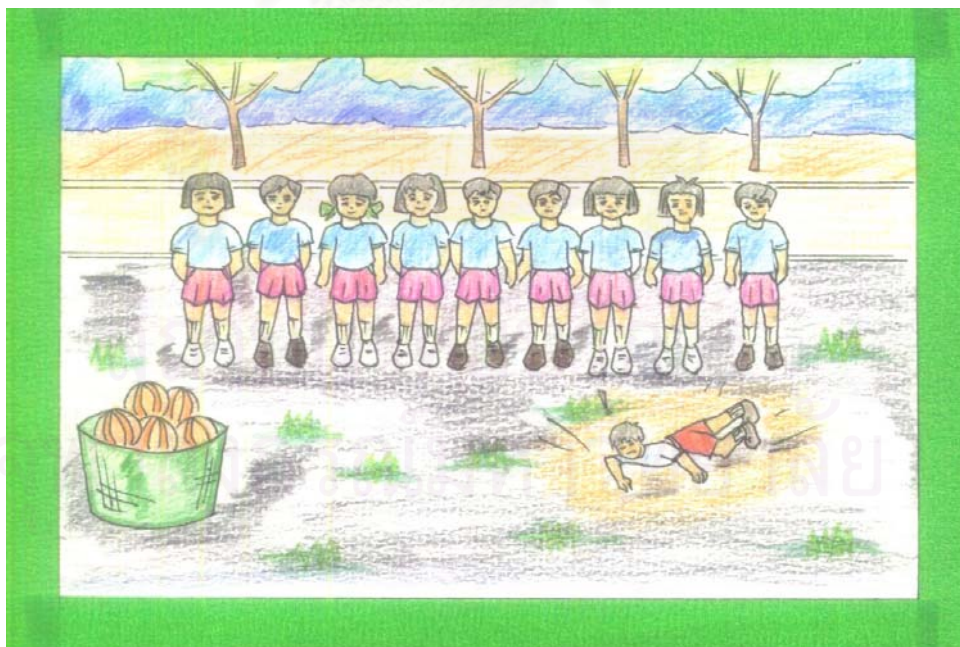
นักเรียนมองเห็นเด็กอนุบาลคนหนึ่งกำลังเขย่งปลายเท้า เพื่อพยายามเอื้อมหยิบหนังสือที่อยู่บนชั้นสูง นักเรียนคิดว่าตนเองจะได้อย่างไร

เรื่องที่ 5

สมมติว่า นักเรียนและเพื่อนๆ ทุกคนในห้องกำลังเข้าแถว เพื่อรอเรียนวิชาพลศึกษาอยู่ นักเรียนมองเห็นเด็กอนุบาลคนหนึ่งวิ่งผ่านมา

เด็กอนุบาลคนนั้นสะดุดก้อนหิน ทำให้เขาล้มลง นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร

แบบประเมิน

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... อายุ.....ปี.....เดือน

คำชี้แจง 1. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล ชั้น และอายุ ของตนเอง

2. ให้นักเรียนฟังผู้วิจัยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานการณ์สมมติที่มีบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ พร้อมทั้งดูภาพประกอบ แล้วให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย 4 ลงในช่องที่ตรงกับความคิดของนักเรียนว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว นักเรียนจะอย่างไร โดยให้เลือกตอบเพียงช่องเดียว ซึ่งข้อความในแต่ละช่องมีความหมายดังต่อไปนี้

ช่วยเหลืออย่างแน่นอน หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น ก็จะตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือทันที

ช่วยเหลือ หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น ก็จะตัดสินใจว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

ไม่แน่ใจ หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น ก็ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่

ไม่ช่วยเหลือ หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น ก็จะตัดสินใจว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

ไม่ช่วยเหลืออย่างแน่นอน หมายถึง นักเรียนคิดว่าหากตนเองเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น ก็จะตัดสินใจไม่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือทันที

ตัวอย่างการตอบแบบประเมิน

เรื่องที่ 1 (ผู้วิจัยเป็นผู้เล่าเรื่องและแสดงภาพประกอบ) เข้าวันหนึ่ง นักเรียนกำลังจะเดินขึ้นบันได เพื่อนำกระเป๋านักเรียนไปเก็บไว้ที่ห้องเรียน นักเรียนมองเห็นเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งถือสมุดกองโตกำลังเดินลงบันไดมา แล้วเธอก็ทำสมุดเล่มหนึ่งตกลงบนพื้น นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร

เรื่องที่	ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน	ช่วยเหลือ	ไม่แน่ใจ	ไม่ช่วยเหลือ	ไม่ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน	สำหรับ ผู้วิจัย
	5	4	3	2	1	
1				4		

จากตัวอย่างการตอบ แสดงว่า นักเรียนคิดว่าหากนักเรียนเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ของเรื่องที่ 1 ก็คงจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กหญิงคนดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องที่	ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน 5	ช่วยเหลือ 4	ไม่แน่ใจ 3	ไม่ช่วยเหลือ 2	ไม่ช่วยเหลือ อย่างแน่นอน 1	สำหรับ ผู้วิจัย
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงการสุ่มลำดับของเรื่องที่น่าเสนอสำหรับเด็กแต่ละคน

คนที่	ลำดับเรื่อง																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	M4	F4	L5	F3	H1	M5	F5	F1	H2	H3	M3	L4	M1	L3	L1	L2	H5	F2	M2	H4
2	F5	M3	L3	H3	H5	F3	F4	F1	M5	L2	L1	M4	H4	L4	F2	M1	M2	L5	H2	H1
3	M3	F4	F1	F5	L3	H1	L4	F3	H5	F2	L5	M5	H3	H2	M4	L1	H4	M2	M1	L2
4	F4	L4	M1	F3	M2	M4	L3	H2	F1	H1	H3	F5	M3	H4	L1	F2	L2	L5	M5	H5
5	L1	L3	M5	L2	H5	F5	H2	M1	H4	M3	F2	L4	H1	F3	M2	M4	F4	F1	L5	H3
6	H5	H2	M2	F5	H4	H3	L5	L3	M1	L1	F3	F4	F1	L2	L4	M4	F2	M3	M5	H1
7	M5	F3	F4	H1	L1	L5	L2	M4	H4	M3	H5	H2	F5	L3	F1	M2	M1	H3	F2	L4
8	L1	M3	H1	H2	F2	L3	H5	L5	F1	L4	H4	H3	M2	F3	M4	F4	M1	L2	F5	M5
9	F1	M1	F5	M4	H5	F3	M2	M5	H2	L3	F4	H3	H4	L4	L2	L1	H1	F2	L5	M3
10	H2	F1	F4	M1	M2	H3	F2	L5	F3	M5	M4	F5	M3	H4	L2	H1	L3	H5	L4	L1
11	L2	H5	F2	M2	H4	M3	L4	M1	L3	L1	M5	F5	F1	H2	H3	M4	F4	L5	F3	H1
12	M1	M2	L5	H2	H1	L1	M4	H4	L4	F2	F3	F4	F1	M5	L2	F5	M3	L3	H3	H5
13	L1	H4	M2	M1	L2	L5	M5	H3	H2	M4	H1	L4	F3	H5	F2	M3	F4	F1	F5	L3
14	F2	L2	L5	M5	H5	H3	F5	M3	H4	L1	M4	L3	H2	F1	H1	F4	L4	M1	F3	M2
15	M4	F4	F1	L5	H3	F2	L4	H1	F3	M2	F5	H2	M1	H4	M3	L1	L3	M5	L2	H5
16	M4	F2	M3	M5	H1	F3	F4	F1	L2	L4	H3	L5	L3	M1	L1	H5	H2	M2	F5	H4
17	M2	M1	H3	F2	L4	H5	H2	F5	L3	F1	L5	L2	M4	H4	M3	M5	F3	F4	H1	L1
18	F4	M1	L2	F5	M5	H4	H3	M2	F3	M4	L3	H5	L5	F1	L4	L1	M3	H1	H2	F2
19	L1	H1	F2	L5	M3	F4	H3	H4	L4	L2	F3	M2	M5	H2	L3	F1	M1	F5	M4	H5
20	H1	L3	H5	L4	L1	M4	F5	M3	H4	L2	H3	F2	L5	F3	M5	H2	F1	F4	M1	M2
21	M4	F4	L5	F3	H1	M5	F5	F1	H2	H3	M3	L4	M1	L3	L1	L2	H5	F2	M2	H4
22	F5	M3	L3	H3	H5	F3	F4	F1	M5	L2	L1	M4	H4	L4	F2	M1	M2	L5	H2	H1
23	M3	F4	F1	F5	L3	H1	L4	F3	H5	F2	L5	M5	H3	H2	M4	L1	H4	M2	M1	L2
24	F4	L4	M1	F3	M2	M4	L3	H2	F1	H1	H3	F5	M3	H4	L1	F2	L2	L5	M5	H5
25	L1	L3	M5	L2	H5	F5	H2	M1	H4	M3	F2	L4	H1	F3	M2	M4	F4	F1	L5	H3
26	H5	H2	M2	F5	H4	H3	L5	L3	M1	L1	F3	F4	F1	L2	L4	M4	F2	M3	M5	H1
27	M5	F3	F4	H1	L1	L5	L2	M4	H4	M3	H5	H2	F5	L3	F1	M2	M1	H3	F2	L4
28	L1	M3	H1	H2	F2	L3	H5	L5	F1	L4	H4	H3	M2	F3	M4	F4	M1	L2	F5	M5

คนที่	ลำดับเรียง																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
29	F1	M1	F5	M4	H5	F3	M2	M5	H2	L3	F4	H3	H4	L4	L2	L1	H1	F2	L5	M3
30	H2	F1	F4	M1	M2	H3	F2	L5	F3	M5	M4	F5	M3	H4	L2	H1	L3	H5	L4	L1
31	M4	F4	F1	L5	H3	F2	L4	H1	F3	M2	F5	H2	M1	H4	M3	L1	L3	M5	L2	H5
32	L1	H4	M2	M1	L2	L5	M5	H3	H2	M4	H1	L4	F3	H5	F2	M3	F4	F1	F5	L3
33	L2	H5	F2	M2	H4	M3	L4	M1	L3	L1	M5	F5	F1	H2	H3	M4	F4	L5	F3	H1
34	F1	M1	F5	M4	H5	F3	M2	M5	H2	L3	F4	H3	H4	L4	L2	L1	H1	F2	L5	M3
35	M5	F3	F4	H1	L1	L5	L2	M4	H4	M3	H5	H2	F5	L3	F1	M2	M1	H3	F2	L4
36	L1	L3	M5	L2	H5	F5	H2	M1	H4	M3	F2	L4	H1	F3	M2	M4	F4	F1	L5	H3
37	M3	F4	F1	F5	L3	H1	L4	F3	H5	F2	L5	M5	H3	H2	M4	L1	H4	M2	M1	L2
38	M4	F4	L5	F3	H1	M5	F5	F1	H2	H3	M3	L4	M1	L3	L1	L2	H5	F2	M2	H4
39	M2	M1	H3	F2	L4	H5	H2	F5	L3	F1	L5	L2	M4	H4	M3	M5	F3	F4	H1	L1
40	L1	H1	F2	L5	M3	F4	H3	H4	L4	L2	F3	M2	M5	H2	L3	F1	M1	F5	M4	H5
41	M4	F4	L5	F3	H1	M5	F5	F1	H2	H3	M3	L4	M1	L3	L1	L2	H5	F2	M2	H4
42	M3	F4	F1	F5	L3	H1	L4	F3	H5	F2	L5	M5	H3	H2	M4	L1	H4	M2	M1	L2
43	L1	L3	M5	L2	H5	F5	H2	M1	H4	M3	F2	L4	H1	F3	M2	M4	F4	F1	L5	H3
44	M5	F3	F4	H1	L1	L5	L2	M4	H4	M3	H5	H2	F5	L3	F1	M2	M1	H3	F2	L4
45	F1	M1	F5	M4	H5	F3	M2	M5	H2	L3	F4	H3	H4	L4	L2	L1	H1	F2	L5	M3
46	H2	F1	F4	M1	M2	H3	F2	L5	F3	M5	M4	F5	M3	H4	L2	H1	L3	H5	L4	L1
47	L1	M3	H1	H2	F2	L3	H5	L5	F1	L4	H4	H3	M2	F3	M4	F4	M1	L2	F5	M5
48	H5	H2	M2	F5	H4	H3	L5	L3	M1	L1	F3	F4	F1	L2	L4	M4	F2	M3	M5	H1
49	F4	L4	M1	F3	M2	M4	L3	H2	F1	H1	H3	F5	M3	H4	L1	F2	L2	L5	M5	H5
50	F5	M3	L3	H3	H5	F3	F4	F1	M5	L2	L1	M4	H4	L4	F2	M1	M2	L5	H2	H1
51	H1	L3	H5	L4	L1	M4	F5	M3	H4	L2	H3	F2	L5	F3	M5	H2	F1	F4	M1	M2
52	F4	M1	L2	F5	M5	H4	H3	M2	F3	M4	L3	H5	L5	F1	L4	L1	M3	H1	H2	F2
53	M4	F2	M3	M5	H1	F3	F4	F1	L2	L4	H3	L5	L3	M1	L1	H5	H2	M2	F5	H4
54	F5	M3	L3	H3	H5	F3	F4	F1	M5	L2	L1	M4	H4	L4	F2	M1	M2	L5	H2	H1
55	F4	L4	M1	F3	M2	M4	L3	H2	F1	H1	H3	F5	M3	H4	L1	F2	L2	L5	M5	H5
56	H5	H2	M2	F5	H4	H3	L5	L3	M1	L1	F3	F4	F1	L2	L4	M4	F2	M3	M5	H1
57	L1	M3	H1	H2	F2	L3	H5	L5	F1	L4	H4	H3	M2	F3	M4	F4	M1	L2	F5	M5
58	H2	F1	F4	M1	M2	H3	F2	L5	F3	M5	M4	F5	M3	H4	L2	H1	L3	H5	L4	L1
59	M1	M2	L5	H2	H1	L1	M4	H4	L4	F2	F3	F4	F1	M5	L2	F5	M3	L3	H3	H5
60	F2	L2	L5	M5	H5	H3	F5	M3	H4	L1	M4	L3	H2	F1	H1	F4	L4	M1	F3	M2

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ทม.0355/ 981

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 16 อาคารวิทยกิตติ ถนนพญาไท
วังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

๕ พฤศจิกายน 2544

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดปรีดิยาศ

เนื่องด้วยนางสาวจุฑามาศ คงอภิรักษ์ นิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลของระดับการพึ่งพาและจำนวนของบุคคลอื่นที่ปรากฏต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอายุ 9 ปี" โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องใช้เด็กในช่วงอายุ 9 ปี ถึง 9 ปี 11 เดือน จำนวน 120 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่เวลา 8.00 - 16.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นางสาวจุฑามาศ คงอภิรักษ์ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์)

คณบดีคณะจิตวิทยา

หน่วยงานบัณฑิตศึกษา

โทร.218-9925 โทรสาร. 218-9923

๑๖/๑๑/๕๕

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจุฑามาศ คงอภิรักษ์ เกิดเมื่อวันอังคารที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2521 ที่จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ จบการศึกษาจากโรงเรียนสตรีวัดระฆัง สายอังกฤษ-คณิต ในปีการศึกษา 2537
สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในปี พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย